Tartu Riiklik Ülikool
NSV Liidu ajaloo kateeder

R. Nurk

EESTI TELEVISIOON AASTAIL 1955-1960

Diplomitöö

Juhendaja prof. R.Pullat

Tallinn 1978

S I S U K O R D

lk.

Sissejuhatus 3

I peatükk

Tallinna Televisioonistuudio loomine 11

II peatükk

Tallinna Televisioonistuudio arengu algusaastad

§ 1 Materiaal tehniline baas ... 24

§ 2 Kaadri kujunemine 41

§ 3 Programmi põhijooned 56

Kokkuvõte 72

Resümee 76

Kasutatud allikad ja kirjandus 79

SISSEJUHATUS

Uue inimese kujundamise suures ja keerukas ürituses ning ideoloogilises võitluses kapitalismimaailmaga on partei võimsaks instrumendiks MASSIINFORMATSIOONI JA - PROPAGANDA VAHENDID: ajalehed, ajakirjad, televisioon, raadio ja informatsiooniagentuurid.[1]

Inimene on tam-tammide informeerivast keelest jõudnud globoolsete massikommunikatsiooni süsteemideni, mis informeerimise kõrval teostavad ka agitatsioonilisi, propagandistlikke ja organisatoorseid funktsioone ühiskondliku teadvuse formeerimise eesmärgil.

Massikommunikatsiooni kanalite ülesandeks pole tänapäeval ainult informatsiooni levitamine, vaid sotsiaalsete vaadete kujundamine ja kasvatamine, masside mõjutamine rahvusvahelises ulatuses. Ja oleks üsna väär arvata, et raadio ja televisioon, mis omavad nii täiuslikke tehnilisi võimalusi, võiksid üle öö muutuda selleks ühendavaks lüliks maailma kõigi rahvaste ning süsteemide vahel, mis tagaks üksmeele ning korra kogu maailmas. Otse vastupidi.Küsimus erinevatest maailmavaadetest ning ühiskondliku korralduse alustest, kerkib tänu sellele teravamalt esile. Massikommunikatsioon on kaasajal muutunud ideoloogilise võitluse üheks pea-

---

1 NLKP XXIV kongressi materjal, "Eesti Raamat", Tln. 1971, 1 lk. 101

miseks areeniks.

7. mail 1895. a. demonstreeriti esmakordselt A.Popovi traadita telegraafi. Keegi ei osanud siis ette aimata, milline tohutu perspektiiv ootab seda geniaalset leiutist.Möödus ainult veerand sajandit,kui meie riigi rajaja - V.I.Lenin, mõistis mitte ainult avastuse suurust, vaid ka selle arendamise suunas tehtavate tööde tähtsust, võimast tulevikuperspektiivi. See selgub V.I. Lenini poolt 1922. a. mais kõigile Poliitbüroo liikmetele saadetud kirjast: "Saadan teile koos selle kirjaga kaks ettekannet. Esimene, elektriala spetsialisti, professor Ossatševi oma - raadiotelegraafist ja raadiosidest,teine Bonts-Brujevitši oma, kes on tähelepanu vääriv raadiotehnika ala töötaja ja leidur, üks Nižegorodski raadiolaboratooriumi juhtivatest spetsialistidest.

Nendest ettekannetest on näha, et kõigiti reaalne on võimalus kaablita raadiosaadete edasiandmiseks kaugete vahemaade taha...

... Sellepärast arvan, et mingil juhul ei tule säästa vahendeid raadiotelefonisides organiseerimise lõpuleviimiseks ja tööks kõlblike valjuhääldite tootmiseks.

Ühtlasi teen ettepaneku, võtta vastu otsus, Nižegorodski raadiolaboratooriumi tööde finantseerimiseks väljaspool eelarvet. Seda kullafondist 100 tuhande kuldrubla ulatuses, et maksimaalselt kiirendada alustatud tööde lõpuleviimist valjuhääldite ja paljude sadade raadiovastuvõtjate ülesseadmisel, mis on võimelised laiade masside tarvis kordama kõnesid, loenguid ja ettekandeid, mis kantakse ette

Moskvas või mõnes teises keskuses..."[2]

Veel veerand sajandit ja vähe oli järele jäänud neid, kes oskasid oma elu ette kujutada raadiota. Veelgi vähem läks aga aega, et raadio rüpest kasvaks välja televisioon.

Juba 2. aprillil 1931. a. võeti Moskvas esmakordselt vastu telesaade Saksamaalt. Sama aasta 29 aprillil toimus juba esimene oma saade. Mõned päevad enne seda teatasid Üleliidulise Elektrotehnika Instituudi raadiosaatjad järgmist: "Esmakordselt Nõukogude Liidus toimub 29. aprillil televisiooni (kaugenägemise) saade Üleliidulise Elektrotehnika Instituudi lühilaine saatja PB3U-1 kaudu. Lainepikkusel 59,9 meetrit antakse edasi elava inimese ja foto kujutised."[3]

Alates 1. oktoobrist 1931 muutuvad telesaated juba regulaarseks. 15. augustil 1932.a. läksid esmakordselt eetrisse n.ö. "liikuvad kujutised".

Kujutised saadi küll liikuma, kuid seda liikumist ei saatnud heli. Seega oli televisioon oma alguspäevil omamoodi tagasipöördumiseks tummfilmi ajajärku. Vaatamata sellele, võitis uus ettevõtmine kohe poolehoidjaid. Maal oli juba mitu tuhat televiisorit, enamuses toodetud "Kominterni" nimelises tehases.[4]

15. novembrist 1934. a. lisandus Moskva telesaadetele heli ja saated muutusid programmiliselt regulaarseteks.[5]

---

2 В.И.Ленин, Полн.собр.соч., Т.45, стр. 194-195

3 Проблемы Телевидения и Радио, изд. "Искусство", М., 1971, стр. 85

4 Samas, lk. 97

5 Samas, lk. 100

Teine telekeskus meie maal rajati revolutsiooni hällis - Leningradis. Esimene avalik saade läks seal eetrisse 16. septembril 1937.a. 10.veebruaril 1939. a. toimus aga esimene proovisaade Kiievis.[6]

Kuidas toimus toonaste saadete ettevalmistamine, nende eetrisse andmine? Leningradi televisioonistuudio mahtus näiteks 53,5 m^2 suurusesse tuppa, kus oli vaid üks kaamera ja seegi statsionaarsel statiivil. Operaator, kes selle taga töötas, nägi mattklaasile ilmuvat kujutist ümber pööratult - "jalad ülespidi"! Suure plaani saamiseks tuli näitlejatel või esinejatel ise kaamerale lähemale tulla. Kaadri vahetamiseks kaeti objektiiv lihtsalt papitükiga, kuulutati välja pooleminutiline vaheaeg, mille jooksul pöörati kaamera uude, vajalikku suunda ja saade võis jätkuda. Saatemuusikat stuudios tegi tavaline suure toruga grammofon.[7]

Teise maailmasõja rasketel aastatel katkestasid oma saated kõik TV keskused kogu maailmas. Riigikaitse ülesanded nõudsid aga televisiooni-alase tehnika eriti intensiivset täiustamist. See tähendas seda, et juba 7. mail 1945.a. andis Moskva telekeskus esimesena Euroopas oma esimese saate pärast sõda, sama aasta sügisel alustati taas regulaarseid saateid.[8]

---

6. Проблемы телевидения и радио, изд. "Искусство", М. 1971.г. стр. 104-105.
7. Samas, lk. 107
8. V.Sappak, Televisioon ja meie, "Eesti Raamat", Tallinn, 1965.a. lk. 266-267.

Need olid meie maa televisiooni esimesed päevad. Edasise kohta võib kindlalt öelda, et mitte ükski informatsioonivahend ei tunne sellist kiiret arengut kui televisioon, mis vallutas imelühikese ajaga kogu maailma. Seda võidukäiku võrreldakse epideemia või ka üldise psühhoosiga. Ja tõesti, televisiooni maagiline jõud, mis vallutab miljoneid inimesi, kõikides maailmajagudes, näib tõepoolest salapärase ja seletamatuna.

Gutenbergi leiutatud trükipink oli võimsaks tõukejõuks raamatukultuuri arengule paljudeks sajanditeks. Raske on praegu veel öelda, kas televisiooni leiutamine saab samaväärseks tõukejõuks tsivilisatsiooni edasises arengus. Juba praegu on aga kindel - kultuur oma arengus ei saa edaspidi toetama ainuüksi sõnale. Temaga peab liituma kujutis. Täna televisioon alles õpib kõnelema.[9]

Sellised olid Nõukogudemaa televisiooni esimesed sammud, mõtted, mis selle ilmumine esile kutsus!

Kuidas toimus televisiooni sünd meie vabariigis, tema varustamine tehnikaga? Millised olid esimeste aastate kasvuraskused, kes olid inimesed, kes seisid Tallinna Televisioonistuudio hälli juures? Kõigele sellele püüabki vastuse anda käesolev töö, mis käsitleb Tallinna Televisioonistuudio loomist 1955.a. ja arengut tema esimesel viiel aastal.

Uurimistöös on kasutatud NLKP Keskkomitee ja NSV Liidu

---

9. Э.Багиров, И Качев, Телевидение XX Век, изд. "Исскуство", М., 1968.г. стр. 86.

Ministrite Nõukogu, samuti aga ka EKP Keskkomitee ja Eesti NSV Ministrite Nõukogu otsuseid ning määrusi televisiooni loomise, tema ees seisvate ülesannete ja arengusuundade kohta.

Töö allikalise baasi moodustavad arhiivimaterjalid ja ajakirjandus. Oluline koht on Eesti NSV Ministrite Nõukogu, Eesti NSV Sideministeeriumi ja Eesti NSV Kultuuriministeeriumi arhiivimaterjalidel, mis käsitlevad Tallinna Televisioonistuudio loomist ja tema arengut esimestel aastatel. Samuti kasutas autor kõiki Eesti Televisiooni arhiivimaterjale, mis puudutavad töös käsitletavat perioodi. Neist huvipakkuvamad olid ETV aastaaruanded, saatepäevikud ja esimeste teletöötajate poolt kirjapandud mälestused. Viimaste hulgas Tallinna Televisiooni esimese direktori Leopold Piibu omad, mis annavad eriti hea ülevaate juhtkonna ees seisnud probleemidest ja ülesannetest.[10]

Lisaks ülalpool loetletud materjalidele on autor kasutanud paljusid Nõukogude televisiooniteoreetikute poolt kirjutatud teoseid: V.Sappak "Televisioon ja meie", kus esmakordselt uuritakse lähemalt televisiooni ja vaataja vahekordi ning on ühtlasi esimene televisioonialane uurimus Nõukogude Liidus.[11] E.Bagirov jt. "Televisioonižanritest", milles käsitletakse televisiooni väljendusvahendite pagasit

---

10 ETV arhiiv, L.Piip, Dialoog Eesti Televisiooni arenguloost läbi aastate prisma ja subjektiivse mina, 1955-1971.a. I ja II (käsikirjaline)

11 V.Sappak, Televisioon ja meie, "Eesti Raamat", Tallinn, 1965.a.

ja nende otstarbekat kasutamist saadete autorite poolt.[12] V.Boiko "XX sajand näitab ja vaatab" uurib oma teoses auditooriumi suhtumist väljastatavasse informatsiooni ja selle efektiivsemaks muutmise võimalusi.[13] E.Bagirovi, I.Katsevi "Televisioon - XX sajand", milles analüüsitakse põhjalikult sõna ja pildi vahekorda televisioonis.[14] S.Muratov, G.Fere "Inimesed, kes sisenevad koputamata", kogumikku Nõukogudemaa parimatest kommentaatoritest, mis peale tutvustamise sisaldab ka analüüsi nende populaarsuse põhjustest.[15] Samuti aga ka Nõukogude televisiooni arengut ning sellega seotud probleeme käsitlevaid artiklite kogumikke.[16,17,18]

Kuna TV algusaastail tulid vastloodud asutusse tööle ka mitmed raadiotöötajad, tuues kaasa raadiotöö kogemused, püüdes neid sobitada "suure tundmatu" võimalustega, on au-

---

12 Э.Багиров и др., Жанры телевидения, Комитет по Радиовещанию при Совете Министров СССР, Научно-методический отдел, М., 1967.г.

13 В.Бойко, XX Век показывает и смотрит, Советское Радио и Телевидение 11, изд. "Мысль", 1968.г.

14 Э.Багиров, И.Кацев, телевидение XX Век, изд. "Исскуство", 1968.г.

15 С.Муратов, Г.Фере, Люди, которые входят без стука, изд. "Исскуство", М., 1971.г.

16 Телевидение - поиски и решения, изд. "Мысль", М., 1975.г.

17 Проблемы телевидения и радио, 1., 2., изд."Исскуство" М., 1971.г.

18 Очерки истории советского радиовещания и телевидения, изд. "Мысль", М., 1972.г.

tor oma töös kasutanud ka Ivar Trikkeli uurimust: "Raadiokommunikatsiooni spetsiifika, väljendusvahendid ja žanrid".[19]

Käesolev töö on üles ehitatud sisulise arengu printsiibil, kuna autori arvates annab selline ülesehitus kõige parema ülevaate Tallinna Televisioonistuudio arengust tema esimesel viiel aastal.

Abi eest diplomitöö ettevalmistamisel tänab autor töö teaduslikku juhendajat professor, ajaloodoktor R.Pullatit, kellega koostöö muutis eriti viljakaks asjaolu, et aastatel 1958-1961 töötas professor R.Pullat Tallinna Televisiooni-stuudios toimetajana, tundes seega hästi töös käsitletavat perioodi.

---

19 I.Trikkel, Raadiokommunikatsiooni spetsiifika, väljendusvahendid ja žanrid, Tartu, 1969.a.

I PEATÜKK

Tallinna Televisioonistuudio loomine

7 mail 1945.a. andis Moskva Televisioonikeskus esimesena Euroopas eetrisse esimese saate pärast Suurt Isamaasõda. Sama aasta sügisel alustati aga taas regulaarseid saateid.[1] 18.märtsil 1946.a. andis NSV Liidu Ülemnõukogu välja seaduse, milles on öeldud: "... Tagada Raadio edasine areng. Rakendada tööle 28 uut Raadiojaama ja suurendada 1950. aastaks raadiovastuvõtjate võrku võrreldes sõjaeelsega 75%.

Taastada ja varustada uue tehnikaga Moskva Televisioonikeskus ja ehitada uued telekeskused Leningradis, Kiievis ja Sverdlovskis ..."[2]

Meie kodumaa territooriumi ulatuslikkus tingis paljude telekeskuste ehitamise. Viie aasta jooksul - 1953-1958, suurenes nende arv kolmelt kolmekümne kaheni. Tallinna Televisioonikeskus, mis valmis 1955.a. oli nende hulgas viies.[3]

Ettevõtmine sai aga alguse juba 2 aastat varem. Nimelt andis Eesti NSV Ministrite Nõukogu 29. septembril 1953. a. välja seaduse nr. 622 - Raadio-telekeskuse ehitamisest Tal-

---

1 V.Sappak, Televisioon ja meie, kirj. Eesti Raamat, T. 1965. lk. 267.

2 "Решения партий и правительства по хозяйственным вопросам", Т. 3, М., 1963, стр. 284

3 V.Sappak, lk. 267.

linna linna.[4] Selles määratakse kindlaks, et Raadio-telekeskuse ehitamine peab saama teoks aastatel 1954-1955 ja seda vahendite arvel, mis laekuvad Eesti NSV Ministrite Nõukogu käsutusse põlevkivi kaevandamisest ja ümbertöötlemisest. Samas kohustati "Eesti Projekti" veel sama aasta IV ja 1954. aasta I kvartali jooksul ette valmistama projektdokumentatsiooni, et õigeaegselt oleks võimalik alustada fondide eraldamisega ehituse tarvis. Nii projekti, kui ka ehitustööde tellijaks määrati ENSV Ministrite Nõukogu juures asuv NSV Liidu Sideministeeriumi Voliniku Valitsus. (1955.a. Eesti Sideministeerium.)

Veel sama, 1953.a. IV kvartalis eraldas Eesti NSV Ministrite Nõukogu 20 tuhat rubla projekteerimistöödeks ja kohustas Vabariigi Riigiplaani eraldama teletorni ehitamiseks metallifondi.

Vastavalt Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrusele 12. oktoobrist 1954.a. eraldati ehitustöödeks 17.500 tuhat rubla. Teletorni ja vajaminevat tehnikat asusid ehitama ning ette valmistama "Molotovi" nim. Dnepropetrovski tehas, Leningradi tehased nr. 822 ja 831, NSV Liidu Sideministeeriumi Ehitus-Montaaživalitsus nr.153 ja Trust "Lenstalkonstruktsija".[5]

1. jaanuariks 1955.a. oli eraldatud summast kulutatud 1315 tuhat rubla, mis tähendas seda, et suur osa töid seisis veel ees.[6] 7.mai "Rahva Hääl" avaldas aga intervjuu Eesti

---

4 ORKA, F-R-1, nim. nr.3, sü. 641, lk. 76-77.

5 ORKA, F R-251, nim. nr. 7, sü. 41, lk. 1.

6 Samas, lk. 3.

NSV Sideministri O.Rupskiga, mis oli täis optimismi:
"... Praegu toimuvad tulevase televisioonikeskuse kohal hoogsad ehitustööd. On rajatud torni vundament ja maikuu teisel poolel algab montaaž. Lõpetatakse ruumide ettevalmistamist uusimate, kodumaise päritoluga seadmete monteerimiseks, milledega varustatakse televisioonikeskus...".[7]

Leningradist saabunud televisioonikeskuse seadmete paigaldamiseks ehitati ümber Kreutzwaldi tänav 14 asuva Eesti Raadio maja 8,9 ja 10 stuudio. 9.stuudio poolitati vaheseinaga, ühele poole paigutati juhtpult koos toiteseadmetega ja võimenditega, teisele poole tehnikaaparatuur. 8.stuudio kohandati diktoristuudioks, kus oli vaid üks kaamera. Saateid oli võimalik teha ka I stuudiost.

Televisioonisaatjad paigutati vastavalt selleks otstarbeks ümber ehitatud Raadioinformatsiooni Peavalitsuse ülema kabinetti.

1955.a. juulikuuks olid kõik suuremad tööd Tallinna Kaugenägemiskeskuse ehitusel valmis. Televisioonimast oli saavutanud täiskõrguse - 192 m., valminud oli televisioonisaatja, kinopult ja kinoprojektsiooniruum. Esimese saate eetrisse andmiseks oli Tallinna Televisioonistuudiol kasutada üks televisioonikaamera diktori ja esinejate näitamiseks, kaks 35 mm. Telekinoprojektorit, alloskoop diapositiivide näitamiseks ja projektorite juurde kuuluvat kaks kinokaamerat.

Järgmiseks sammuks oli koosseisude eraldamine. Vasta-

---

7 "Rahva Hääl", nr. 107, 7.mai 1955.a.

valt NSV Liidu Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsuse ülema A.Puzini käskkirjale 11.juulist 1955.a. määrati loodava asutuse, täpsemalt Eesti Televisiooni koosseisu 26 inimest. Neist 7 kuulusid admin.-juhtiva, 13 loomingulise ja 6 abipersonali hulka.[8]

Oli vaja inimesi, kes tunneksid televisiooni kasvõi veidigi. Neil ja ka veel mitmetel järgnevatel aastatel ei valmistatud televisioonistuudiote tarvis personali ette mitte üheski Nõukogudemaa kõrgemas õppeasutuses. Ainuke võimalus oli valida kandidaadid ja saata need õppima meie maa juba tegutsevatesse televisioonistuudiotesse. Nii ka tehti.

Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsuse ülema asetäitja Ülo Koit komandeeriti 13-18. juunini 1955.a. lõunanaabrite juurde Riiga, Raadio kirjandus--dramaatiliste saadete režissöör Leo Martin ja toonmeister Inno Varandi aga 27. juunist kuni 13. juulini Moskvasse tutvuma sealse kaugenägemiskeskuse tööga.[9]

Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsuse ülema käskkiri nr.67 - 9.juulist 1955.a. räägib aga juba otseselt kaadrite kinnitamisest tulevasele Eesti Televisioonile: "... Seoses kaugenägemissaadete organiseerimisega käsin:

1. Paigutada kirjandus-dramaatiliste saadete režissöör Leo Martin kaugenägemise keskuse režissööriks arvates 1.juu-

---

8 ORKA, F. R-1590, nim. 4, sü. 62, lk. 3.

9 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad aastast 1955. lk. 96

10 Samas, lk. 102

list 1955.a.

2. Paigutada toonmeister Inno Varandi operaatori kohale arvates 1. juulist 1955.a.

3. Määrata Jaan Simson vanemkinomehhaaniku kohale poole tööjõuga alates 1. juulist 1955.a.[10]

Nimetatud olid esimesed kolm, kes suunati tööle ... jah tõesti, uuel lapsel puudus veel nimi, nad suunati lihtsalt organiseerima kaugenägemise saateid, sest ametlik koosseisude eraldamine, nagu eelpool öeldud, toimus alles 11. juulil 1955.a.

Nädalapäevad hiljem ilmus Raadioinformatsiooni Peavalitsuse käskkiri nr. 70, mis oli juba tunduvalt konkreetsem:

"... Viia Raadioinformatsiooni Peavalitsuse koosseisust Tallinna Televisioonistuudio koosseisu alljärgnevad töötajad alates 10. juulist 1955.a.

1. Martin, Leo - režissööri kohustetäitjaks
2. Varandi, Inno - operaatori kohustetäitjaks
3. Simson, Jaan - kinomehhaaniku kohustetäitjaks

... Vabastada Kononova, Veera lastesaadete toimetuse vastutava toimetaja kohustest arvates 28. juulist ja viia ta samast ajast Tallinna Televisioonistuudio vastutava toimetaja kohustetäitjaks.

Määrata:

Sepsivart, Luule - meister-monteerija kt.-ks
Helila, Helmi - masinakirjutaja kt.-ks
Püss, Arvi - töölise ajutiseks kt.-ks

---

10 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad aastast 1955, lk.102

Lehiste, Enn - kunstniku kt.-ks.[11]

Seega oli Tallinna Televisioonistuudio praktiliselt loodud. Uue asutuse töö mahuks kuni aasta lõpuni määrati 190 tundi, neist stuudiosaateid 40 tundi ja kinosaateid 150 tundi.[12] Võib tunduda arusaamatuna, miks selline vahe stuudiosaadete mahu ja kinosaadete mahu vahel. Siinjuures ei tohi aga unustada, et see oli Tallinna Televisioonistuudio esimene tööplaan. Puudus veel väga palju selleks, et hakata andma suuremal hulgal otsesaateid stuudiost. Filmide demonstreerimine oli aga nii tehniliselt kui ka praktiliselt kergem ülesanne. Nagu selgub edaspidisest, hakkasid need arvud tasakaalustuma. (Tabel nr. 2)

Lõpuks oli olemas kõik vajalik, oli tehnika, olid rahalised vahendid, ruumid, inimesed ja plaanidki. Jäi vaid üle valmistada ette esimene saade ja anda see häireteta eetrisse. Töö selles suunas käis täie pingega, eriti suurt vaeva nägid need, kelle hooleks tehnika ettevalmistamine. Ei arvestatud tööpäevaks ettenähtud 8 tunniga. Oli üpris tavaline, et Raadiomajja, kus kaasüürilisena asus ka vastloodud Tallinna Televisioon jõuti hommikul kella 8 paiku ja lahkuti alles siis, kui 12 tundi ammu täis. Raskusi oli palju, virisejaid vähe, nii tuletas neid päevi meelde Veera Kononova.[13]

Kauaoodatud päev saabus 19. juulil 1955.a., mil Ofelia

---

11 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad aastast 1955, lk.102

12 ENSV ORKA, F-R-1590, nimistu nr.4, sü. 62, lk. 4

13 Magnetofonilint V.Kononova intervjuuga on autori isiklikus arhiivis.

Tuisk luges eetrisse järgmise teksti:

"Tere õhtust, seltsimehed! Tervitame teid Nõukogude eesti läheneva 15. aastapäeva puhul.

Selle seltsimeheliku õnnesooviga pöördume teie poole Tallinna kaugenägemiskeskuse stuudiost. Võib-olla pani keegi teist tähele, et ühel maipäeval rivistus Kreutzwaldi tänavas veoautode kolonn. Tookord töid autod Leningradist kohale saateaparatuuri - heli- ja pildisaatjad. Sellest pole möödunud kahte kuudki. Täna aga võime öelda, et Tallinna Kaugenägemiskeskus on proovisaadeteks valmis.

Televisioonikeskuse ehitamisest võtsid osa mitmed Moskva ja Leningradi teadlased, projekteerimisinstituudid ning Raadiotehased. Nad on ära teinud suure ja keeruka töö. Selleks et see saade jõuaks teieni, tuli kohale monteerida ligi 1000 Raadiolampi. Nende hulgas on üsna väikesi 30 mm pikad "kääbused", kui ka hiiglasuured veejahutusel töötavad lambid.

Samuti tuli paigaldada kuni 100 km kaableid ja juhtmeid. Osa tööst tehti teiegi silme all, te saate muidugi aru, et juttu on kaugenägemise saatemasti ehitamisest, mille kõrgus koos antenniga on 192 m. See on kõige kõrgem saatemast Baltimaades ja kaalub üle 200 tonni. Seda ehitasid Teraskonstruktsioonide Monteerimise Valitsuse Leningradi osakonna kõrgmonteerijad.

Muidugi olete endale esitanud küsimuse, miks saateantenn on tõstetud nii kõrgele? Seda tehti sellepärast, et kõrgusest sõltub pildi saatekaugus. Masti tippu on viidud

fiider, mille sild on ehitatud Tallinna Masinaehitustehases. Masti tipus asub nüüd turniket-antenn koos tiivikuga. Hiljem monteeritakse sinna veel nn. peegelantennid. Tulevikus kui me saame liikuva kaugenägemissaatja, võib saateid korraldada staadionitelt ja Tallinna teatritest.

Nii siis on Tallinna Kaugenägemise Keskus proovisaadeteks valmis. Käsil on tema häälestamine ja reguleerimine. Ja selle reguleerimise käigus näetegi praegu ühte proovisaadet."[14]

Järgnevalt luges sama teksti venekeelse variandi eetrisse Zinaida Madissova.

Edasi näidati kinožurnaali "Nõukogude Eesti", millele järgnes mõneminutiline muusikaline paus, mille jooksul laaditi uuesti filmiprojektsiooniaparatuur, et esimese saate vaatajaile demonstreerida kunstilist filmi "Andruse õnn".

Tallinna Televisioonistuudio esimese saate lõpetas diktoritekst, milles teatati, et järgmist proovisaadet on võimalik jälgida 21. juulil 1955.a. kell 21.00.

Sel päeval võisid need, kelledel televiisorid sisse olid lülitatud, juba kell 20.45 eetrisse antud test-tabeli järgi oma aparaadid korralikult häälestada. Kell 20.59 ilmus eetrisse tiiter "Tallinna Telekeskus". Täpselt kell 21.00 anti eetrisse kroonikafilm "Novosti Dnja" nr.32. Seejärel rääkis raadiokommentaator Valdo Pant Eesti NSV 15. aastapäevale pühendatud üldlaulupeo muljetest. Järgnesid kaks filmi, mängufilm "Kui saabub õhtu" ja huumoriküllane "Tara-

---

14 ORKA, F-R 1590, nim. nr.4, sü. 1 lk.328-337

punka ja Štepsel pilvedes". Saatepäeva üldpikkuseks oli 1 tund ja 45 minutit.[15]

Kolmas saade sai teoks 23. juulil 1955.a. Tähelepanuväärne oli see sellepärast, et saates esines esimene külaline kaugemalt - Gruusia NSV-st, kelleks oli helilooja Sulhan Tsintsadze, kes rääkis oma laulupeomuljetest.[16]

Neljas proovisaade läks eetrisse 24.juulil 1955.a. Nõukogude Liidu Sõjalaevastiku päeval. Arvestades päeva tähtsust, esines saates Balti Laevastiku laulu- ja tantsuansambel Juri Podlaskini juhatusel. Rääkima sellest päevast peab veel põhjusel, et ühes osas saatest astus väikeste televaatajate ette Buratino. Saatelõigu pealkirja all - "Buratino esineb Televisioonistuudios", valmistas ette Ferdinand Veike.[17]

1955.a. augustikuu saatepäevikutest leiame juba pea kõikide meie tolleaegsete kunstimeistrite nimed. Vaatajate ette astusid V.Neelus, V.Gurjev, K.Vaha, V.Viisimaa, T.Kuusik, G.Ots, M.Kodanipork ja teised.

Huvi uue ettevõtmise vastu oli vägagi suur. 1955.a. 4. augusti "Rahva Häälest" võib lugeda: "... Suure huviga jälgitakse nii Tallinnas kui ka vabariigi teistes keskustes uue televisioonikeskuse proovisaateid. Kaks korda nädalas kogunetakse sadades perekondades uute kaugenägemisvastuvõtjate juurde, et jälgida oma kodus kinofilme ja kunstimeist-

---

15 ORKA, F-R-1590, Nim. nr.2, sü 1, lk. 318-327

16 Samas lk. 313-317

17 Samas lk. 296-312

rite esinemisi.

Tavalise raamantenniga on saated hästi nähtavad nii Pirital, Kosel kui ka Pääskülas. Edukalt on Tallinna saateid vastu võetud ka Raplas, Märjamaal, Rakveres, Väike-Maarjas jt. keskustes. Tavaline 70 km nähtavuse piir, mida peetakse normaalseks televisioonisaadete jälgimisel, on meil mitmel pool ületatud.

Hiljuti katsetati saadete vastuvõtmist Kundas. Nähtavus oli hea. Lähemal ajal katsetatakse vastuvõtmist ka Kiviõlis, Kohtla-Järvel ja Tartus...

... Tallinna saateid jälgitakse ka väljaspool ENSV piire. Hiljuti saabus Tallinna Televisioonikeskusele Soomest "Helsingin Sanomat" number, milles avaldati foto ja kirjeldati Tallinna kaugenägemissaadete vastuvõtmist. Soomlased jälgisid Tallinnast laulupeosaadet..."[18]

3. septembril 1955.a. toimus saade, milles esmakordselt pöörduti üle lahe põhjanaabrite - soomlaste poole. Kell 18.00 läks eetrisse test-tabel Soomele, taustaks muusika. Tund ja veerand seisis see eetris, seejärel järgnes juba tuttav tabel ja saade meie vabariigi elanikkonnale.[19]

Oleks põhjendamatu arvata, et kõik need esimesed ja ka järgmised saated läksid eetrisse proovide või pahandusteta. Kord vedas alt tehnika, kord ei küündinud tegijad vajaliku tasemeni. Lehitseme saatepäevikut, kus 10. septembri 1955.a. toimunud saate kohta on järgmine sissekanne: "Stuudio üks

---

18 "Rahva Hääl", nr. 183, 4.august 1955.a. lk.3.

19 ORKA, F-R-1590, Nim. nr.2, sü 1, lk. 14.

kaamera oli korrast ära, mistõttu ei läinud eetrisse kiri "Tallinna Televisioonistuudio". Samal põhjusel otsustati anda algusteadustus kaadri tagant. Kuna aga ka side ei töötanud korralikult, sai teadustaja aru, et algusteadustus jääb ära ja et tuleb teadustada vaid järgneva kontserdi esimene pala. Viga parandati peale esimese pala lõppu, mil teadustati: "Alustasime tänast kava Moskva Riikliku estraadikunstniku kontserdiga!"

Kaamera rikke tõttu jäi kavast välja võimlejate esinemine.[20]

Sissekanne 17.septembril 1955.a. toimunud saate kohta: "Diktor Peramets unustas algusteadustuse teksti. Tiitri peal oli tugev must triip. Orkestri pilt oli tume ja seda ületasid sageli mustad pilvetaolised laigud. Eriti halb oli pilt stuudiost. Orkestrant Aasmaa nägu kaadri paremas servas oli nagu udus ja moonutatud. Solistid olid veidi paremad, kuid siiski oli pildi kvaliteet alla meie tavalist taset!"[21]

Viimasest sissekandest äratab tähelepanu väljendus: "Pildi kvaliteet oli allpool tavalist taset!" - Ja tõesti, juba mõne kuuga oli saavutatud tase, mis muutus omamoodi etaloniks. Saated,mis alla seda, tunnistati halbadeks, need, mis paremad, muutusid korrapealt uuteks taseme mõõdupuudeks.

Saadete taset aitas tõsta ka üha saabuvad ja töö käigus kohalemonteeritavad uued seadmed. "... Tallinna Kaugenägemiskeskuses on käsil stuudiopuldi ülesseadmine ja monteerimine.

---

20 ORKA,F-R-1590, Nim. nr.3, sü. 162, lk. 6

21 Samas, lk. 8

Montaažitöid teevad vastava ala spetsialistid Leningradist. Kohalemonteeritav stuudiopult on väga sarnane praeguse tehnilise keskuse puldiga. Sellel on kaks kaamerat, režissööri, videoinseneri ja helitehniku sektsioon ning veel üks, mis võimaldab kontrollida kõikide kaamerate tegevust.

Stuudiopuldi kasutuselevõtmine laiendab saadete ulatust ja mitmekesisust ning kergendab tehnilise personali tööd. Siit on võimalik juhtida ka kinoprojektorite tegevust..."[22]

Saadud uued kaamerad paigutati Eesti Raadio II stuudiosse, mille põrandapind oli 98 m^2. Ruumis puudus igasugune ventilatsioon ja tänu valgustusaparatuurile tõusis pikemate saadete ajal temperatuur stuudios 50-60 kraadini. Uus režiipult asus hoopis maja teises otsas.

Kunstnikud tegid omi töid-toimetusi parasjagu seal, kus juhtus vaba ruumi olema, kas fuajees või proovide ajal kuumaksköetud stuudios. Šriftistid, grimeerijad, dekoratiivne butafooria olid koondatud ühte väikesesse tuppa.

Seega ei olnud algetapil kaugeleulatuvate sihtide seadmine puht praktiliselt võimalik. Päevakorras seisis tööruumide olukorra parandamine, stuudio ventilatsioon, diktori stuudio rajamine. Suured olid raskused transpordiga, isegi korraliku kirjutusmasina saamine oli tõsine probleem. Puudus filmihoidla jne.

Televaatajad hakkasid endist üha enam märku andma. Vaatamata sellele, et 1955. a. oli vabariigi elanikkonna hulgas vaid 0,4% ja 1956. a. 1,2% televaatajaid, oli kirjade hulk,

---

22 "Õhtuleht" nr. 276, 23.nov. 1955.a., lk. 1

mis laekus TV-le üllatavalt suur. Halb oli seejuures see, et enamus neist kriitilise sisuga ja täis süüdistusi tegijate aadressil.[23]

Kuid vaatamata raskustele kasvas noore kollektiivi professionaalsus, kasvas ka kollektiiv ise. Vastavalt NSV Liidu Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsuse ülema käskkirjale 12.septembrist 1955.a., lisandus koosseisu 2 vastutavat toimetajat, pearežissöör, operaator, valgustaja ja kunstnik-dekoraator.[24]

Aasta viimast kvartalit alustati aga juba koosseisuga, mis koosnes 36-st inimesest.[25]

NSV Liidu Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsuse ülema käskkirjast nr. 44 - 20.jaanuarist 1956.a. selgub, et Tallinna Televisioonistuudio tuli oma esimeste plaanidega edukalt toime. Saatemahud täideti 104,6%. Eetrisse läks 46 tundi stuudiosaateid 40 asemel ja 152,2 tundi kinosaateid - plaan 150 tundi.[26]

Tallinna Televisioonistuudio loomisperioodi võis lugeda lõppenuks 1956.a. märtsist, mil saateid hakati eetrisse andma vabandava tiitrita "proovisaade".[27]

---

23 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog" II, lk. 7-10

24 ORKA, F-R-1590, Nim. nr. 4, sü 62, lk. 14

25 Samas, lk. 15

26 ORKA, F-R-1590, Nim. nr. 4, sü 65, lk. 2

27 ETV arhiiv, L.Piip "Dialoog...", II, lk. 6

II PEATÜKK

Tallinna Televisioonistuudio arengu algusaastad

§ 1. Materiaal tehniline baas

Eelmises peatükis sai lähemalt puudutatud sündmusi 1953. ja 1954. aastal, mis eelnesid Tallinna Televisiooni-stuudio loomisele. Nendeks olid NSV Liidu Ministrite Nõukogu korraldus Raadio-telekeskuse ehitamisest Tallinna linna ja projekteerimistöödeks ning ehitamiseks eraldatud summadest, samuti ettevõtetest, kelledelt telliti telekeskuse tehniline sisseseade ja ehitusorganisatsioonidest, kes hakkasid ehitama teletorni.

1955.a. maikuus oli teletorni vundament valmis ja 10. mail algas metallkonstruktsioonide montaaž.[1] Seadmete paigaldamiseks ehitati ümber Kreutzwaldi t. nr. 14 asunud Eesti Raadio Maja stuudiod nr. 8,9 ja 10. 9-sas stuudio poolitati vaheseinaga, kus üks pool oli ette nähtud juhtpuldi, toiteseadmete ja võimendite, teine aga telekinoaparatuuri tarvis. 8-sas stuudio pidi saama diktoristuudioks, kuid sellele jäi algul kaks peremeest - ka raadio kuuldemängud salvestati selles stuudios.[2]

---

1 Vabariikliku Telekeskuse arhiiv, saatepäevikud 1955.a., lk. 3

2 Samas, lk. 6-8

Maikuu keskel, täpsemalt 17. mail 1955. a. saabusid Leningradist vastava instituudi ja montaažiorganisatsiooni esindajad, et hakata paigaldama juba varem kohalesaabunud aparatuuri. 20.mail algas seni kastides oodanud aparatuuri lahtipakkimine ja kohale paigutamine.Aparatuur tõsteti autokraana abil sisse läbi Raadio Maja seina raiutud ava,mis paiknes III korruse kõrgusel.[3]

15. juuniks oli aparatuur paigaldatud ja kontrollitud, selle häälestajad võisid ära sõita. Monteerijad hakkasid aparatuuri ühendamiseks paigaldama statsionaarseid kaableid.Optik alustas kinoprojektsiooniaparatuuri justeerimist.[4]

Juunikuu lõpuks olid lõppenud kõik tähtsamad montaažitööd ja ka teletorn hakkas saavutama vajalikku - 192 meetri kõrgust. Saateaparatuurile oli tarvis veel viimast lihvi ja täpsemat häälestamist, nii saabusid 25. juunil 1955.a. taas häälestajad Leningradist.

14. juulil 1955.a. kell 10.00 anti esmakordselt eetrisse test-tabel, kaks päeva hiljem toodi kohale esimesed televiisorid "Temp",et kontrollida saatja korrasolekut otse eetri kaudu. Samal päeval kontrollis Vabariikliku Kinolaenutuskontori esindaja kinoseadmete korrasolekut.Selgus, et kinoprojektorid ei faseerinud. Vea kõrvaldamiseks vahetati projektoris õli.Toodi kohale ja paigaldati tuletõrjevahendid.[7]

---

3 Vab. Telekeskuse arhiiv, saatepäevikud 1955.a. lk. 10

4 Samas, lk. 13

5 Samas, lk. 18-23

17. juulil 1955.a. anti alates kella 15.00-st kogu õhtu jooksul saatja häälestamiseks eetrisse test-tabelit. Saabus ja paigutati kohale filmostaat. Esimeses televisioonisaates demonstreeritava filmi läbivaatusel selgus, et markerid kriimustavad filmi. Viga kõrvaldati.[6]

18. juulil 1955.a., päev enne esimest saadet korrastati kinoremondi töökoja esindajate poolt kinoprojektorite helioptikat, valmistati ja paigaldati ajutised kaablikanalite katted ja korrastati uksed ning varustati lukkudega. Tallinna Kinostuudio filmis esimese TV saate tegemist, tõsi küll, selle jaoks seda lavastati.[7]

Sellised olid eeltööd 19.juulil 1955.a. toimunud esimeseks televisioonisaateks.

Ruumid TV tööks koosnesid põhistuudiost, makett-diktoristuudiost, stuudio aparaadiruumist, kinoaparatuuriruumist ja kinoprojektsiooniruumist, kus asus ka filmi ümberkerimisseade.

Põhistuudio oli ette nähtud televisiooni elavsaadete tegemiseks, selles oli põrandapinda 98 m^2 ja võimalik üles seada dekoratsioone kuni viie erineva stseeni jaoks. Sinna oli algul võimalik üles seada aimult 2 televisioonikaamerat KT-5, mis võimaldasid anda eetrisse katkematut telesaadet. Põhistuudio juurde kuulus stuudio aparatuuriruum, kus läbi akna oli võimalik jälgida stuudios toimuvat. Stuudio juurde kuulus veel kabiin valgustajatele ja diktorika-

---

6 Vab. Telekeskuse arhiiv, saatepäevikud 1955.a. lk. 25

7 Samas lk. 27

biin selgitavate vahetekstide lugemiseks ilma diktori näitamise võimaluseta.

Makett-diktoristuudio oli ette nähtud diktori näitamiseks. Sealt hakkasid toimuma ka muud esinemised ja vaheteadustused. Makett-diktoristuudios asus ainult üks kaamera KT-5.

Heli edasiandmiseks olid nii makett-diktoristuudio kui ka põhistuudio juures asuv diktorikabiin, varustatud kumbki kahe mikrofonikanaliga. Põhistuudios asus 4 mikrofonikanalit. Kombineeritud saadete puhuks oli ette nähtud võimalus stuudio saatesse anda ka helifilmi ja muusikat, selleks asus aparaadiruumis kaks magnetofoni.

Telekeskuse saateseadmete projekteerimisel oli võetud aluseks saatemaht 5 tundi päevas, ehk ca' 1500 tundi aastas. Aparatuur võimaldas must-valge kujutise ülekandmist vastavalt NSV Liidus tol perioodil kehtestatud standarditele ja parameetritele, s.t. et saatesüsteemi eraldusvõime nii stuudio kui ka kinokaamerate puhul, määratuna proovitabeli 0249 järgi kontrolltorudel stuudiokaamerate ja liinivõimendajate järgi, oli vertikaalsuunas 600, horisontaalsuunas 500, toru keskel aga 400 rida. Kiire kallutuse ebalineaarsus ei ületanud 15%.[8]

Põhjalikum tehnilistesse probleemidesse süvenemine ei mahu käesoleva töö raamidesse ja eslnev annab autori arvates piisava ülevaate ruumidest ja tehnikast, mis oli antud telesaate tegijate käsutusse. Huvi pakub aga kindlasti see, kuidas möödus esimene saatepäev tehnilisest kül-

---

8 Vab. Telekeskuse vaneminseneri N.Eeljõe kogutud isiklikud materjalid

jest vaadatuna ja milline oli tehnika edasine areng.

Esimene saatepäev 19. juulil 1955. a. Tallinna Telekeskuse saatepäevikud sisaldavad selle kohta järgmise sissekande: "... Jätkus helioptika korrastamine, mille käigus vahetati II kinoprojektori helioptiline süsteem. Kinostuudiost toodi kümme 500 W fotolampi, milledest 6 põlesid läbi proovide ajal, kusjuures üks lõhkes.

... kell 19.00-19.30 test-tabel, millele järgnes juba otsesaade, kus olid järgmised ebanormaalsused:

a) filmi "Andruse õnn" demonstreerimise keskel II projektor ei faseerinud. See põhjustas paari minutilise kaadri ebasünkroonsuse;

b) üks muusikapala ei läinud eetrisse päris algusest, vaid hajutati peale poole pealt. Süüdi helipuldi insener.[9]

1955.a. novembris alustati uue juhtpuldi monteerimist. 23. novembri "Õhtulehes" ilmus sel puhul järgnevasisuline artikkel: "... Tallinna Kaugenägemiskeskuses on käsil uue puldi ülesseadmine ja monteerimine. Montaažitöid teevad vastava ala spetsialistid Leningradist...

... Kohale monteeritav stuudiopult on väga sarnane praeguse tehnilise keskuse puldiga. Sellel on 2 kaamerat ning režissööri, videoinseneri ja helitehniku sektsioon ning veel üks, mis võimaldab kontrollida kõikide kaamerate tegevust. Praegu on käsil seadmetevaheliste juhtmete ühendamine ..."[10]

---

9 Vab. Telekeskuse saatepäevikud 1955.a., lk. 29-30

10 "Õhtuleht" nr. 274, 23. novembrist 1955.a. lk. 1

1. Uued seadmed võimaldasid laiendada saadete ulatust ja neid mitmekesistada, sest koos puldiga monteeriti põhistuudiosse kaks uut statsionaarset telekaamerat KT-26 ja kaamerate üldarv tõusis juba viieni.

2. Uut pulti võis kasutada saadete edasiandmiseks otse saatejaamale, ilma tehnilist keskust kasutamata.

3. Uuest stuudiopuldist oli võimalik juhtida ka kinoprojektorite tegevust.

4. Oluliselt muutus kergemaks tehnilise personali töö.

Järgmine, 1956.a. oli rikas tehniliste uuenduste poolest. Tugeva tõuke andsid selleks NLKP Keskkomitee direktiivid NSV Liidu rahvamajanduse arendamise kuuenda viie aasta plaani kohta aastaiks 1956-1960, milledes öeldud: "...Tarvitusele võtta abinõud raadioasjanduse ja televisiooni edasiseks laiendamiseks ja parandamiseks. Suurendada olemasolevate raadiojaamade võimsusi viie aasta jooksul vähemalt 90% võrra, ning tagada ultralühilaine raadio laialdast juurutamist NSV Liidu Euroopa osas.

Luua spetsiaalsed ühenduskanalid saatekavade edasiandmiseks Moskva, Leningradi, liiduvabariikide pealinnade ja meie maa teiste suurte linnade televisioonijaamade vahel ning asuda juurutama värvilist televisiooni. Suurendada 1960.a. televisioonijaamade arvu vähemalt 75 jaamani.[11]

See direktiiv pani aluse raadioreleeliinide ehitamise algusele ja televisiooni vahejaamade võrgu arengule, mis aastate pärast võimaldas tehniliselt kvaliteetsete saadetega katta kogu vabariigi territoorium. Esimestest konkreetsetest tulemustest võis aga rääkida alles 1958.a. mil val-

11 "Noorte Hääl" nr. 14, 18. jaanuar 1956.a., lk. 2

mis esimene raadioreleeliin Leningradi.

1956.a. kõige tähtsamaks tehniliseks uuenduseks tuleb pidada uute kodumaiste liikuvate ülekandejaamade - PTS-52 saabumist ja töölerakendamist. 28. augusti "Rahva Hääles" ilmus E.Keskeri vastavasisuline artikkel,mille autor siinkohal ära toob, kuna see annab hea ülevaate uutest tehnilistest võimalustest,mis televisioonitegijad endi käsutusse said: "Pühapäeva (26.august 1956.a.) varahommikul jõudsid Tallinna kaks autobussi liikuva ülekandejaamaga PTS-52, mille valmistasid leningradlased. PTS-52 kujutab endast väikesemõõdulist televisiooniseadmete kompleksi, mis on monteeritud kahele autobussile ZIL-155. Reportaažiautod on mõeldud saadeteks, mida soovitakse edasi anda väljastpoolt televisioonistuudiot. Nende tegevusraadius ulatub 20 km-ni televisioonikeskusest.

Liikuva ülekandejaama komplekti kuulub ka vastuvõtujaam, mis on statsionaarselt üles seatud televisioonikeskusse ja mille abil toimub reportaažiautolt eetri kaudu väljasaadetava pildi ja heli vastuvõtmine ning ettevalmistamine televisioonisaateks.

Ülekandejaam on varustatud kolme valgustundliku telekaameraga, mis ei nõua erilist lisavalgustust nagu see on vajalik statsionaarsetele stuudiokaameratele. Iga kaamera on varustatud nelja erineva fookuskaugusega objektiiviga ja ta võib asuda ülekandejaamast kuni 300 m kaugusel.

Pildiseadmete autobussi sisustus koosneb kahest puldist, jõukilbist ja aparatuuri toiteks vajalikest seadmetest.Toitevoolu saadakse linnavõrgust. Teises bussis asub helirežissööri pult, mille abil toimetatakse televisiooni

heliülekanded.

Televisiooniülekanne saadetakse paraboolreflektorite abil televisioonikeskusesse. Telemasti ülemisele platvormile asetatud samasuguste paraboolantennidega võetakse ülekandebussist saabuvad signaalid vastu, võimendatakse ning antakse edasi suurde televisioonisaatjasse.

Ülekandejaama saateks ettevalmistamiseks kulub teenindaval personalil ainult tund aega."[12]

Liikuva ülekandejaama saabumist võib Tallinna Televisiooni ajaloos pidada määravaks sündmuseks - televisioonitegijad jõudsid nelja seina vahelt välja inimeste, looduse ja mis peaasi, sündmuste keskele. 9. detsembril 1956. aastal toimus esimene televisiooniülekanne Tallinna Ohvitseride Majast, kus toimus Vene NFSV Riikliku estraadiorkestri kontsert.[13] Edasi hakkasid toimuma juba regulaarsed ülekanded teatrietendustelt, spordivõistlustelt ja teistest paikadest, kus toimus midagi huvitavat või leiti, et toimuv sündmus väärib kajastamist ka Tallinna Televisioonis.

1956. aasta jooksul valmis ka rida väikese võimsusega televisioonisaatjaid, millede saatelevi oli ca' 20 km. Sellised saatjad paigutati Tartusse, Pärnusse, Kohtla-Järvele, Viljandisse ja Sillamäele, 1957.a. ka Narva. Nende saatjate valmimine oli seotud ehitatavate raadioreleeliinidega, mis aitasid oluliselt parandada saadete vastuvõttu vahejaamu ümbritsevates piirkondades. Releeliinid

---

12 E.Kesker, Uued reportaažiautod Tallinna Televisioonikeskusele, "Rahva Hääl", 28.august 1956.a. lk. 1

13 Vab. Telekeskuse saatepäevikud, 1956.a. lk. 232

hakkasid valmima 1958.a. Aasta varem toimus Moskvas Ülemaailmne Noorsoofestival. Meie tehnikameeste suureks sooviks oli festivali vahendamine ka eesti televaatajaile. Sellel eesmärgil katsetati 1956-1957.a. jooksul mitmeid kordi Leningradi televisioonisaadete ülekandmist lennuki abil. Lennuk tiirles 10 km. kõrgusel, võttis vastu Leningradi telekeskuse saateid, ning andis need väikese võimsusega saatja abil edasi meie telekeskuse vastuvõtuaparatuurile.[14]

Mitmete tehniliste probleemide lahendamatuse tõttu jäid festivalipidustused meie vaatajaskonnale kahjuks nägemata. Lennuki abil toimunud katsesaadete ülekandmisel saadi aga mitmeid kasulikke teadmisi, mis kulusid hiljem ära muude probleemide lahendamisel.

1958.a. oli televisioonitehnika täiustamise osas üpris tähelepanuväärne. Aasta algul valmis raadioreleeliin Leningradi. 9.veebruaril 1958.a. toimus esimene proovisaade. Esimene telesaade Leningradist anti meie televisioonis edasi 4. novembril 1958.a. Esimest saadet meie vabariigist nägid Lenini linna elanikud 23. novembril 1958.a.[15]

See sündmus ei võimaldanud mitte ainult Leningradi Televisioonistuudio programmi vaatamist, vaid tämu vahejaamadele, mis kerkisid Aegviitu, Rakverre, Narva, Kohtla-Järvele, paranes tunduvalt ka saadete vastuvõtmine neis piirkondades, kus selle perioodini oli vastuvõtt olnud üpris juhuslik ja sõltus suurel määral ilmastikutingimustest

---

14 Vab. Telekeskuse inseneri A.Sillarti poolt kirjapandud mälestustest.

15 Vab. Telekeskuse saatepäevikud, 1958.a. lk. 2-196

ning paljudest muudest teguritest. Tõusis tunduvalt vastutus nii saadete tehnilise kui ka sisulise kvaliteedi osas. Olid ju leningradlastel selleks ajaks juba üsna suured kogemused teleprogrammi ettevalmistamisel ja eetrisse andmisel, nad abistasid meid meie telekeskuse saatekorda seadmisel ja nende juures käidi õppimas, kuidas televisiooni üldse teha tuleb.

16. veebruaril katsetati esimest korda saadete vastuvõtmist Helsingist. Põhjuseks olid Helsingi Olümpiastaadionil toimunud maailmameistrivõistlused kiiruisutamises ja mida levitati meie telekeskuse saatja kaudu kõigepealt Tallinna vaatajaskonnale. Sama aasta suvel 5. juunil 1958.a. saabus aga juba teine liikuv ülekandejaam - PTS-53, mis aitas veelgi enam rikastada programmi ja avardada saadete tegemist väljaspool stuudiot.[16]

1959.a. valmis Kohtla-Järvel 11. kanalil töötav televisioonisaatja "Igla", mis oli esimene selletüübiline kogu Nõukogudemaal ja andis tunnistust meie vabariigi teleinseneride loovast mõttest. Tehnika täiustamine oli iseloomulik kõikidele käsitletava perioodi aastatele. Vaneminsener Neeme Eeljõe andmetel leiutati 1956. aastal nn. eesriidegeneraator, mille sai eetrisse lülitada ükskõik millisel saatemomendil ja mis asendas seni kasutusel olnud aloskoopi ning ühte televisioonikaamerat. Efekt oli mitmepoolne: 1. generaatori töökindlus, 2. uuenduse kasutusele-võtmine võimaldas mitte koormata kaamera elektroontoru, mil-

---

16 Vab. Telekeskuse saatepäevikud 1958.a., lk. 1-316

lede saamine noil aastatel oli tehnikameeste üheks põhiliseks mureks. 1957. a. hakkasid tööle spetsefektid, mis algul saadud seadmetel puudusid. Olemasolevatest tehnilistest võimalustest lähtudes kombineeriti juurde kaamerakanalid, mis võimaldasid kasutusele võtta uusi telekaameraid või paigutada juba kasutusel olevaid teistesse ruumidesse.[17]

1960.a. tähtsaim teletehnika-alane sündmus on kindlasti raadioreleeliini - Tallinn-Tartu-Riia valmimine. Esimene saade lõunanaabritelt anti meie televisioonis edasi 18.juulil 1960.a. Tallinna Televisiooni saadet võis Riias jälgida 21. juulil 1960.a. Sama aasta viimasel päeval toimus esimene saade meie maa pealinnast Moskvast. See oli tervitussaade, mille jooksul nägid televaatajad lisaks Moskvale veel Leningradi ja Riiat, kõik need kolm linna aga ka Tallinna Televisiooni poolt eetrisseantavat programmi.[18]

Kokkuvõte televisioonitehnika arengust vaadeldaval perioodil:

1. Eesti NSV Ministrite Nõukogu määrus - Raadio-telekeskuse ehitamisest Tallinna linna - 29. sept. 1953.a.
2. Aparatuuri paigaldamise algus- 20. mai 1955.a.
3. Esimene test-tabel eetris - 14.juuli 1955.a.
4. Esimene proovisaade - 19. juuli 1955.a.
5. I liikuv ülekandejaam (LÜJ) - 26. aug. 1956.a.

---

17 Magnetofonilint N.Eeljõe intervjuuga on autori isiklikus arhiivis.

18 Vab. Telekeskuse saatepäevikud 1960.a., lk. 1-386.

6. I saade LÜJ-ga - 9.dets. 1956.a.

7. Katsesaated Leningradist lennuki abil - 1956 - 1957.a.

8. Raadioreleeliin Tallinn--Leningrad, esimene proovisaade - 9.veebr.1958.a.

9. Saadete vastuvõtt Helsingist- 16.veebr.1958.a.

10. II LÜJ saabumine - 5.juuni 1958.a.

11. Esimene saade Leningradist - 4. nov. 1958.a.

12. Esimene saade Leningradile - 23. nov. 1958.a.

13. Kohtla-Järvel hakkas tööle eksperimentaalne saatejaam "Igla" - nov. 1959.a.

14. Raadioreleeliini Tallinn-Tartu-Riia esimene saade Riiast - 18.juuli 1960.a.

15. Esimene saade Riiga - 21.juuli 1960.a.

16. Esimene saade Moskvast ja Moskvale, osalesid veel Leningrad ja Riia - 31.dets. 1960.a.

Televisiooni ei tehta aga üksnes stuudio- ja ülekandetehnika abil. Üheks tähtsamaks abimeheks telesaate ettevalmistamisel on kitsasfilmi aparatuur (16 mm). Paraku ei pööratud selle tootmisele 1950-tel aastatel erilist tähelepanu. Valitsevaks oli arvamus, et kitsasfilmiga töötamine jäägu amatööride osaks, professionaalid tegelegu laifilmiga (35 mm). Peagi see arvamus kummutati, kuid kaotatud aastaid oli raske tasa teha, ning kitsasfilmi aparatuuri ja tehnikat vägagi raske saada.

Juba 1956.a. algul pöördus Tallinna Televisiooni juhtkond NSV Liidu Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsi-

ooni Peavalitsuse poole taotlusega kitsasfilmi-aparatuuri saamiseks. 15. mail 1956.a. saabus Peavalitsuse ülema käskkiri nr.15-104, milles keelduti vastava aparatuuri eraldamisest, kuid eraldati filmivõteteks auto GAZ-69![19]

Järgmise käskkirjaga 23. juulist 1956.a. tunnistati Tallinna Televisioonistuudios tehtavad filmivõtted eksperimentaalseteks ja eraldati filmivõteteks 1,5 tundi toorfilmi koos vastavate summadega selle töötlemiseks ja spetsiaalne honorarifond.[20]

Auto Gaz-69 ja 1,5 tundi toorfilmi olid esimesed ametlikud eraldised filmivõteteks. Selle ajani tegeldi kitsasfilmi võtetega n.ö. käsitöönduslikus korras. Töötati samasuguste kaameratega nagu amatöörid. Toorfilmi osteti poest või amatöörklubidelt. Töödeldi seal, kus parasjagu võimalik. Kui midagi purunes või streikima hakkas, pidid oma meistrimehed,kellede eesotsas seisis tõeline entusiast Ülo Raudmägi, vead ruttu kõrvaldama, sest vajadus kitsasfilmi järgi kasvas päev-päevalt.[21]

Kuigi Tallinna Televisioonis tehtavad filmivõtted olid kuulutatud eksperimentaalseteks, 1957.a. ametlikult kinnitatud plaanides see siiski ei kajastunud. See tähendas aga seda, et ei eraldatud ka filmivõteteks vajalikku tehnikat ja toorfilmi. Juhtkonnal oli samaaegselt kavas tunduvalt suu-

---

19 ORKA, F-R-1590, nim. nr. 4, sü 73, lk. 22

20 Samas, lk. 29

21 Magnetofonilint Ü.Raudmäe intervjuuga on autori isiklikus arhiivis.

rendada filmireportaažide osa saadetes. Olukord tingis Eesti NSV Kultuuriministeeriumi eriarvamuse saatmise NSV Liidu Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsusele: "... Kuna Tallinna Televisioonis oli plaanis suurendada toimetuste arvu vastavalt ENSV Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsuse käskkirjale (soome ja venekeelsed saated), lisaks laiemalt kasutada filmireportaaže, oli vaja koosseisu suurendada 129 inimese võrra, lubati vaid 82. See ei võimalda korralikult tööd organiseerida ja seab kahtluse alla plaanide täitmise.

Ühtlasi palutakse eraldada lisatehnikat (kinokaamerad, montaažlauad, autod, valgustusaparatuur, kinoprojektorid jne.) kokku 830 tuhande rubla eest..."[22]

Osaliselt tuldi sellele palvele vastu ja 1. mail saabus Tallinna Televisioonistuudiole saadetis Kiievist, mis sisaldas sealse kaameratehase toodangut - 2 kitsasfilmikaamerat "Kiiev-16 S-2. Üks neist kandis numbrit 001! Seega eksperimentaaltoodang, mille katsetamine usaldati meie filmioperaatoritele.[23]

Sama aasta 4. oktoobril saadeti korralikult tehnikaga varustatud filmigrupp juba koduvabariigist kaugemale, täpsemalt - Leningradi.[24]

1958.a. kinnitati NSV Liidu Kultuuriministeeriumi

---

22 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 90, lk. 1-11

23 A.Sepp, Mida on uut oodata televisioonihuvilistel? "Rahva Hääl" nr.107, 7.mai 1957.a., lk. 1

24 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad 1957.a., lk. 298

Raadioinformatsiooni Peavalitsuse poolt juba oma filmivõteteks plaan - 36 tundi. 32 tundi sellest pidi moodustama kroonikavõtted, 4 tundi oli kunstiliste võtete jaoks. Plaaniga koos eraldati ka vastavad fondid.[25]

Jää oli hakanud liikuma, kuid puudus veel väga palju, et valmistada ette korralikke filmiprogramme. Puudus filmi ilmutamise laboratoorium ja korralikud montaažitingimused. Korduvalt tuli keelduda naabervabariikidest ja rahvademokraatiamaadest saabunud soovide täitmisest meie filmiprogrammi saamiseks.[26]

Kvalifitseeritud filmioperaatorite vähesus ja mittekülllaldane kinotehnika olid põhjusteks, mis takistasid ka oma filmivõtete aastaplaani mittetäitmise.[27]

Olukorra parandamiseks moodustati vastavalt ENSV Raadio ja Televisiooni Komitee esimehe käskkirjale nr.67-k 28. veebruarist 1959.a. Tallinna Televisioonistuudio juurde filmigrupp, mille vastutavaks toimetajaks sai H.Loit ja kuhu läksid üle ka kõik seni toimetuste juurde kuulunud kinooperaatorid.[28]

Nii organisatsioonilised kui ka mitmed muud ettevõtmised (pidevad taotlused tehnika saamiseks) aitasid siiski palju, ja 1959. aastaks olid Tallinna Televisioonil juba piisavalt väljakujunenud filmimistingimused. See eeldas, et moodustataks vastav komisjon kroonikafilmide hindamiseks ja

---

25 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 110, lk. 23

26 ORKA,F-R-1590, nim. nr.4, sü 126, lk. 1

27 Samas, sü 153, lk. 68

28 Samas, sü 153, lk. 20

filmile salvestatud kontsertpalade vastuvõtmiseks.[29] Hakati ehitama filmihoidlat, mille vastuvõtmiseks moodustati 29. detsembril 1959.a. vastav komisjon eesotsas direktori L.Piibuga.[30]

1959. aasta oma filmitootmise plaan 36 tundi suudeti juba 2,5 tunni võrra ületada, seda põhiliselt televisiooni lavastustele tehtud illustreerivate võtete arvel. Kontsertpalade plaani täitmist pidurdas selleks ettenähtud summade piiritus ja tehniline baas, koosseisuliste operaatorite vähesus.[31]

1960. aasta oma filmivõtete plaanid ületati juba 41 tundi, tänu kroonika-dokumentaal ja monitori ekraanilt filmimise arvel 4,5 tunni võrra.[32] Selleks aitas kaasa üha tihenev koostöö amatöörfilmiklubidega ja isetegevuslike kinostuudiotega, samuti 9. juulil 1960.a. Televisiooni Nõukogu juurde loodud alaliselt tegutsev kinoamatööride sektsioon.[33]

Võrreldуna teletehnika saamisega, mis kulges normaalselt, vastavalt sellele, mida vajati ja mida uuemat vastavad tehased suutsid toota, toimus kinotehnika muretsemine üle raskuste. Seda meeldivam oli tõdeda, et esimene suurem üleliiduline tunnustus Tallinna Televisiooni tööle tu-

---

29 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 151, lk. 10-11
30 Samas, sü 152, lk. 191
31 Samas, sü 190, lk. 13
32 Samas, sü 197, lk. 175
33 Samas, sü 187, lk. 4-5

li just filmitootmise vallast. 1960.a. valminud kunstiline täismetraažiline film "Näitleja Joller" tunnistati vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu juures asuva Riikliku Raadio ja Televisiooni Komitee esimehe käskkirjale nr.629 - 7. maist 1960.a. esimese järgu diplomi ja 2000 rublalise preemia väärilisekс.[34] See film oli vast kõige parem näide entusiasmist ja suurest tehatahtmisest, kuna valmis sõna otseses mõttes töö kõrvalt ja üpris primitiivsetes filmitootmistingimustes. Näide sellest, et mitte alati ei otsusta tehnika, vaid eelkõige inimene.

---

34 ORKA, F-R-159, nim. nr.4, sü 187, lk. 8

§ 2. Kaadri kujunemine

Kaader ja kaadri valik on see, mis kujundab asutuse või ettevõtte näo, tema praktilise ja potensiaalse võimsuse.

Milline oli Tallinna Televisioonistuudio kaadrite arvuline juurdekasv töös käsitletava perioodi jooksul? Vastus sellele küsimusele võimaldab paremini lahti mõtestada probleeme, mis noore asutuse juhtkonna ees seisid.

Kui televisiooni loomisaasta lõpul oli koosseisus vaid 36 inimest (tabel 1), siis 1960. aastaks ulatus see arv juba 170-ni. Nii võimsat tootmise (tabel 2) ning kaadri juurdekasvu on harva esinenud riiklikes ettevõtetes ja televisiooniski enam mitte tema järgnevatel arenguaastatel.

Üks tingis teise ja, nagu tabelist selgub, oli kaadri arvuline kasv kõige jõulisem 1958. a. Selle tingis uue tehnika kasutuselevõtmine, samuti aga ka loodud filmitootmise osakond (vt. lk. 38). See nõudis uute režissööride, operaatorite assistentide ja kunstnike töölevõtmist. Teisest küljest oli uus tehnika ja filmitootmise algus ka põhjuseks, miks koosseisude üldise kasvu ja loomingulise personali kasvu vahele hakkasid tekkima omamoodi "käärid". See asjaolu hakkab eriti silma 1959-1960 aastat iseloomustavate kõverate vahel. Uue tehnika kasutuselevõtmine ja filmitootmine nõudsid hulgaliselt abipersonali - valgustajaid, rekvisiitoreid, grimmeerijaid, lavastajaid, töölisi, abisid, filmidirektoreid, administraatoreid ja teisi, kes ot-

TABEL 1

TV. PERSONALI KASV 1955-1960

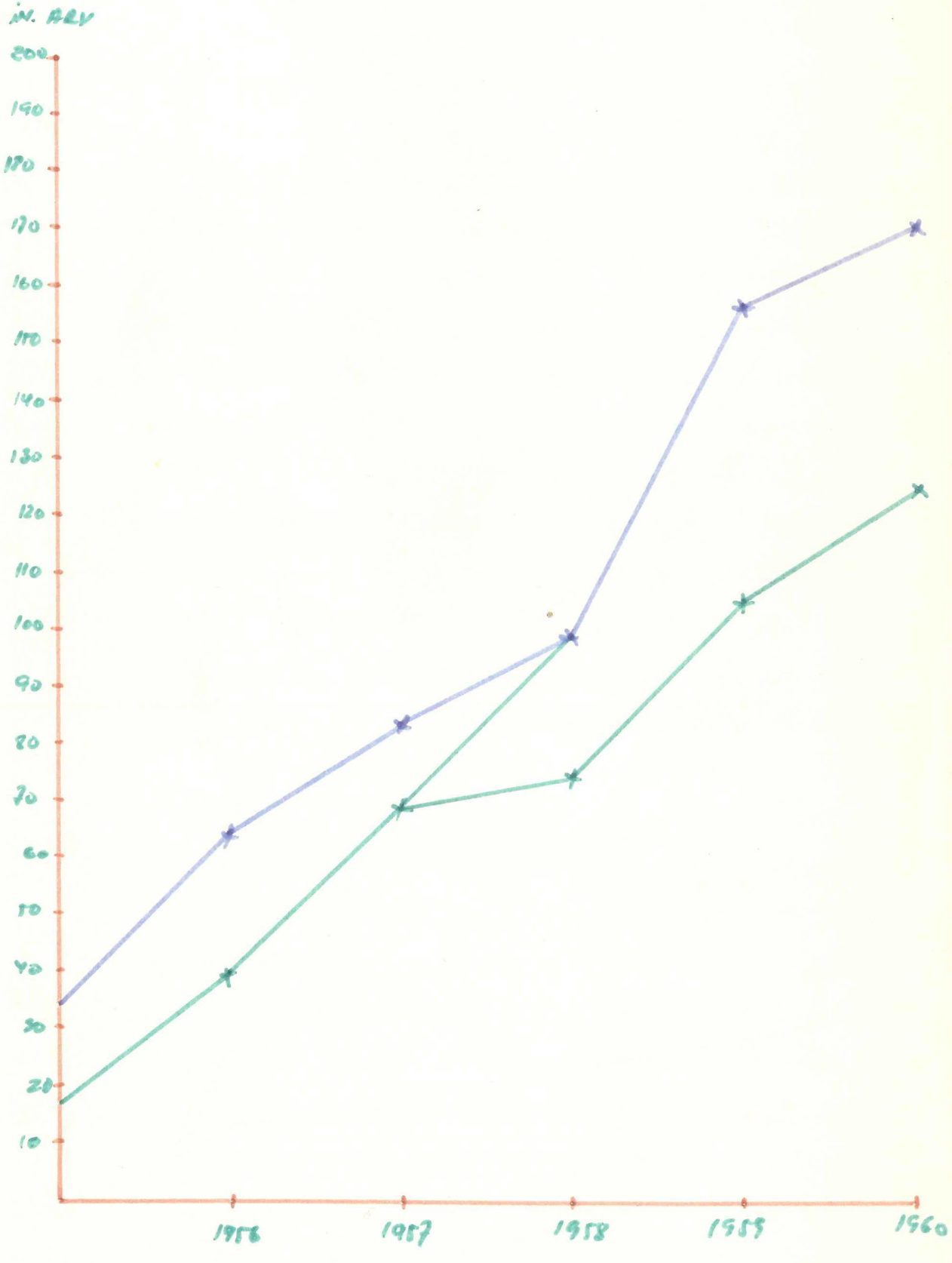

TABEL 2
SAATEMAHTUDE KASV
1955 - 1960

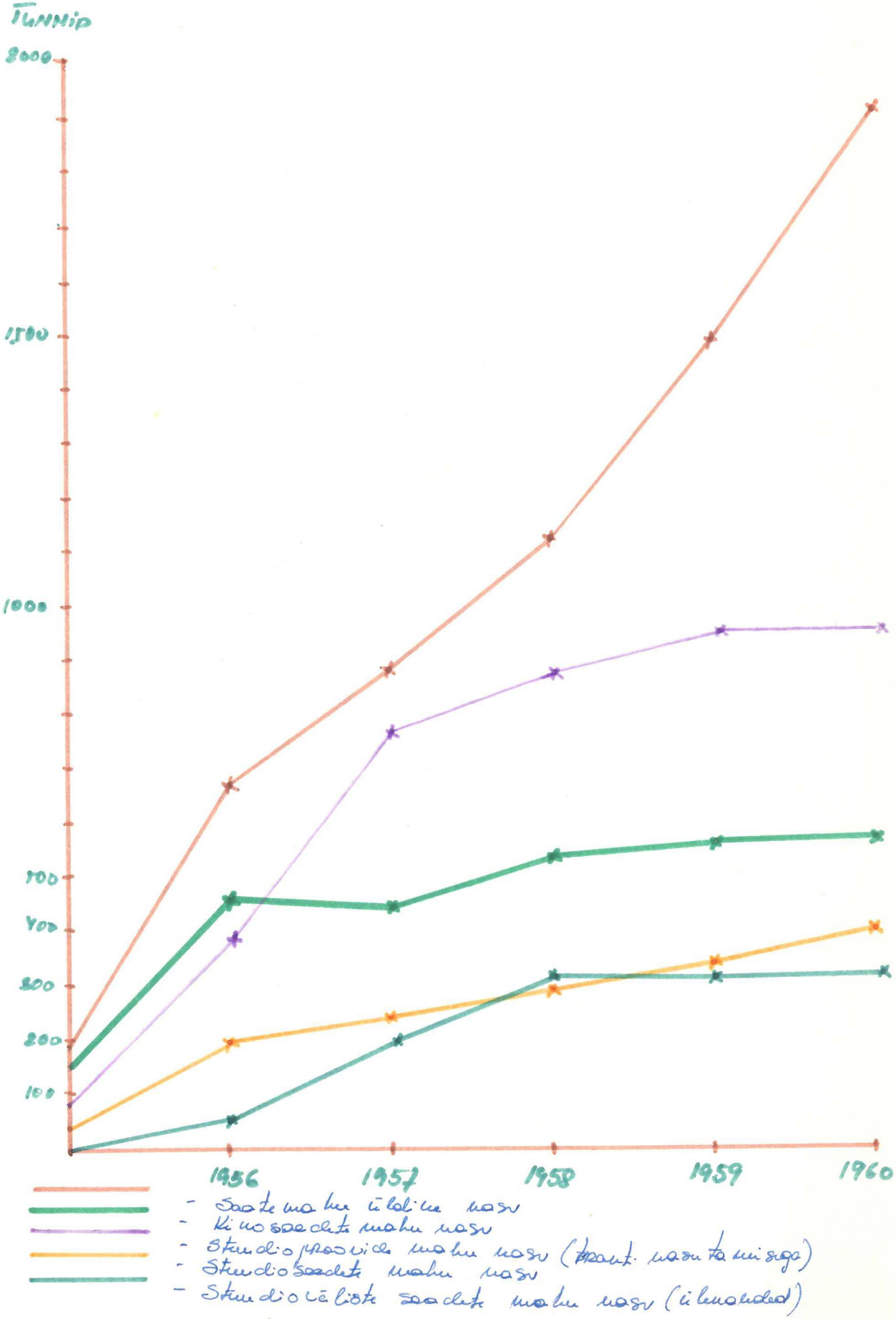

seselt loomingulise personali hulka ei kuulunud, kuid programmi ettevalmistamisel olid hädavajalikud.

Kust ja kuidas leiti kaadreid uuele nähtusele - televisioonile? Asutuse tarvis, milles on veidi teatrit, veidi kino, veidi informatsioonivahendajat ja veidi meelelahutajat, mis on natuke raadiolik, kuid siiski nii omanäoline?

Kaadri leidmise tegi raskeks asjaolu, et üheski õppeasutuses kogu Nõukogudemaal ei valmistatud tol perioodil ette spetsialiste televisioonitööks. Lisaks puudusid televisioonis tehtava töö põhiprintsiibid ja metoodilised alused. Teati vaid, et peab tegema programmi, mis televisiooni sotsiaal-ideoloogilist funktsiooni kõige paremini realiseerida võimaldaks.

Nagu eelmisest peatükist selgus, valiti esimesed televisioonitegijad raadiotöötajate hulgast. Tallinna Televisioonistuudio kaadrialase koosseisu komplekteerimisel andis Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsiooni Peavalitsus loodava asutuse käsutusse 9 kogemustega raadiotöötajat, kes alustasid saadete ettevalmistamist ja moodustasid loomingulise koosseisu algtuumiku.[1]

Esimeste esinejategi hulgas olid juba tunnustatud raadiomehed, kelle sõnaseadmine tuimalt kõikenägeva telekaamera ees säilitas oma osavuse ja mõttesisukuse. Taoline praktika ei saanud kesta aga kuigi kaua, sest televisioonile oli vaja OMA kaadrit. Mitte alati võib-olla nii sõnaosavat kui raadios, kuid kindlasti telegeenilist, sest nii

---

1 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 67, lk. 4

mõnedki "apsud", mis raadiomeeste töös andestamatud, jäävad televaatajal tähele panemata, sest kõigepealt jälgib ta seda, mida esineja eetris teeb ja kuidas ta seda teeb.

Tallinna Televisioonistuudio kaadri kujundamist alustati tugeva parteialgorganisatsiooni loomisega, mis TV esimestel päevadel oli väga väikesearvuline. 1955.a. lõpul koosnes see vaid kolmest inimesest. Nendeks olid esimene direktori k.t. Vladimir Ivanov, toimetaja Veera Kononova ja 17. detsembril 1955. a. direktori kohustesse asunud Leopold Piip.[2] Oli selge, et kommunistide osatähtsuse tõstmine noores kollektiivis on üks esmaseid ja tähtsamaid ülesandeid.

Orienteerudes noortele, püüti tööle võtta võimalikult rohkem kommunistlikke noori, sest just nemad pidid moodustama tulevase parteialgorganisatsiooni peamise reservi.

Ei unustatud aga ka vana, juba kogenud kaadrit. Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee poolt suunati Tallinna Televisioonistuudiosse tööle ideoloogilises töös juba kogenud ajakirjanikke, eelkõige kommuniste, et kujundada nende abil vajalikku parteilist atmosfääri ning soodustada noorte töötajate ideelist kasvu. Esimestel aastatel asusid televisiooni tööle kommunistid Erich Kiisa (direktori asetäitja); Raik Aarma (poliitiliste saadete vanemtoimetaja); Roland Joosing (poliitiliste saadete toimetaja); Harry Loit (informatsioonisaadete vanemtoimetaja) ja

---

2 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad 1955.a., lk. 98

mitmed teised.[3]

Nii kujunes juba õige pea Tallinna Televisioonistuudios välja üpris tugev parteialgorganisatsioon, mille esimeseks sekretäriks valiti tolleaegne laste- ja noorsoosaadete toimetaja Agu Tali, asetäitjaks Valter Blumfeldt. Peagi hakkas organisatsioonile tulema lisa ka tööle võetud kaadrist. Juba 1956. aastal anti esimesed soovitused kahele noorele teletöötajale, kelleks olid Irmo Varandi ja Ülo Raudmägi.[4] Sellistest noortest moodustuski tubli reserv mitte ainult parteialgorganisatsioonile, vaid ka juhtivale kaadrile. Ja nüüd, aastaid hiljem, võib julgelt öelda, et tookord tehtud panus noortele andekatele inimestele on end kõigiti õigustanud. Nii televisiooni alguspäevil kui ka mõned aastad hiljem Kommunistliku Partei ridadesse vastuvõetutest on enamusest saanud tublid televisioonitegijad ja alajaotuste juhid, kes hoolitsevad ka tänase ETV kordaminekute eest.

Seega lahendati suhteliselt kiiresti juhtiva kaadri küsimus. Võis arvata, et ülejäänu läheb juba kergemini, kuid kaugel sellest. Loomingulise kollektiivi moodustamine oli küllaltki tõsine probleem, sest abi ei olnud loota kusagilt.

Töö autori arvates annavad Tallinna Televisioonistuu-

---

3 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog Eesti Televisiooni arenguloost läbi aastate prisma ja subjektiivse mina", 1955--1971 II, lk. 23.

4 Magnetofonilint V.Blumfeldti intervjuuga on autori isiklikus arhiivis

dio juhtkonna ees seisnud probleemidest kõige parema ülevaate mõned väljavõtted toonastest juhtkonna ja saatekava nõupidamise protokollidest, mis kirja pandud L.Piibu mälestuste kogumikus.

"... Ärgu olgu keegi nii naiivne ja arvaku, et ideoloogilise rinde kaadrit võiks kusagilt hankida valmis kujul! Sellist võimalust pole, ega saa ka tulevikus olema. Sellepärast tuleb valida eeldustega inimesi, andekaid ja arukaid, et nendest siis voolida need, keda sihipäraseks ideoloogiliseks tööks tarvis on. Ja voolida tuleb mitte ainult õppuste kaudu. Kogu kollektiiv, tööorganisatsioon ja -stiil, suhtlemiskultuur ja atmosfäär peavad moodustama kompleksi, milles ideoloogilist kaadrit voolitakse, teda tulevaseks tähtsaks tööks ette valmistatakse. Juhtimine kõigi tema vormidega peab nii korraldatud olema, et ta oleks samal ajal kaadrite kasvatamise kooliks..."[5]

Niisiis seisis vastloodud asutuse juhtkond tõsise probleemi ees - ise õppides tuli õpetada ka kaadrit. Üks oli selge, uued inimesed keda tööle võetakse ja õpetama hakatakse, peavad olema eelkõige andekad ja noored.

"... Te kujutage ette, milline näeks televisioon välja 10-15 aasta pärast, kui me võtaksime massiliselt tööle "habemikke". Tallinna Televisioonistuudio saaks endale juba lähemas tulevikus külge vanadusepitseri, aastate pärast oleks aga täiesti raugastunud. Ja veel üks põhjus, "habemikud" toovad sageli endaga kaasa ka sammaldu-

---

5 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog..." I, lk. 24

nud arusaamad, harjumused ja tavad, mis ei võimalda telespetsiifikal elujõuliselt mõjule pääseda.

Kui V.Panso võtab Konservatooriumi lavakunstikateedrisse vaid "rikkumatuid" noori s.o. selliseid, kes pole veel õppinud teatrit valesti tegema, siis sama põhimõtet on tarvis meeles pidada meilgi..."[6]

"... Tallinna Televisioon võib garanteeritud edu saavutada vaid tingimusel, kui ta suudab kindlustada uute, värskete annete pideva juurdevoolu. Kui selline juurdevool lakkab,lakkab ka televisiooni elav, elujõuline organism...

... Kaadrite valiku põhimõtteks peab olema võrdlemise põhimõte - konkurss kui range sisemine seaduspärasus, millest ei tohi hetkekski taganeda..."[7]

Televisioon vajas noort,andekat kaadrit ja selle pidevat juurdevoolu!

Kuidas seda ülesannet lahendama asuti? Sellele küsimusele vastas Hardi Tiidus, kes asus televisiooni tööle 2. juulil 1956.a.[8] järgmist: Tuli otsida ja kes otsib, see ka leiab. Nii mõnigi teatrijuht pidas ärameelitatud noorte pärast pikka aega vimma ja mitmed noored, kes peale kõrgkooli lõpetamist olid arvestanud õpetaja või inseneriametiga, hakkasid hoopis uut elukutset õppima".[9]

Televisiooni asusid uuritava perioodi esimestel aas-

---

6 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog..." I, lk. 10

7 Samas, lk. 10 ja 46

8 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad, 1956.a.

9 Magnetofonilint H.Tiiduse intervjuuga autori isiklikus arhiivis.

tatel lisaks mainituile tööle Grigori Kromanov, Endel Haasmaa, Tõnis Kask, Raimond Pullat, Vello Rummo, Karin Garder, Feliks Urve, Jürgen Miilen, Virve Aruoja, Ants Kivirähk, Ernst Veber, Alfred Saarnak, Kalmer Tennosaar, Arvi Püss, Peedo Taimre, Heino Vilms, Tõnu Heinmaa, Anton Mutt, Mati Põldre, Virve Koppel ja mitmed teised tänapäeval hästi tuntud-teatud televisioonitegijad.[10]

Loomingulise kaadri kõige kaalukama osa moodustasid teatrialase ettevalmistusega inimesed - režissöörid ja näitlejad, sest üldiselt oli tol perioodil valitsevaks seisukoht, et televisioon on oma olemuselt kõige lähemal teatritegemisele.

Üldiselt ei olnud inimeste leidmine, kes avaldasid soovi töötada vastloodud asutuses, eriline probleem. Probleemiks oli selleks tööks sobivate inimeste leidmine. Kuna valitses range konkursi põhimõte, jäid sõelale need, kes olid võimelised uut juba lennult haarama ja omapoolsete ideedega täiendama. Enamus neist on valitud elukutsele truuks jäänud tänaseni.

Juba 1955.a. hakkasid toimuma ühised ettevõtmised kvalifikatsiooni tõstmiseks. Kuna neid, kes oleksid võimelised õpetama, veel polnud, käidi kogemusi otsimas vanemate kolleegide juures. 1955.a. kaadrite kvalifikatsiooni tõstmise aruandest võib leida järgmised lõigud: "... Peavalitsuse ülem L.Kaik viibis SDV-s tutvudes sealsete raadio ja telesaadetega ning rääkis oma muljetest Tallinna

---

10 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad, 1955-1960.a.

Televisioonistuudio toimetajatele ja režissööridele...

... Tallinna Televisioonistuudio saadete eetrisse andmise eel viibisid Moskva Televisioonikeskuses praktikal režissöör Leo Martin ja operaator Inno Varandi.

... Toimusid mitmed tootmisõppused, kus tehnikapoole esindajad tutvustasid loomingulist personali nende kätte usaldatud tehnika võimalustega...

... Toimus ühine ekskursioon Leningradi Raadio ja Kaugenägemiskeskuse tööga tutvumiseks. Osavõtjaid 32 inimest...[11]

Regulaarsed professionaalsed õppused said alguse siiski alles 1958.a. Juba I kvartaliks kinnitati tööplaan, milles põhiteemadeks:

- Mida peab teadma valgustaja ja tema kohustused. Kujutise saamisest televisioonis, selle ülekandmisest ja ülekandeks vajalikest seadmetest.

- Kinokaamera ja projektori tähtsamad sõlmed.

- Kaadrikompositsioon. Režissööri ja teleoperaatori koostöö. Operaatori iseseisvus.

- Pult, selle käsitlemine ja tehnilised võimalused.

- Kunstniku koht ja osatähtsus TV saadete kujundamisel.[12]

Õpetajateks olid kõik need, kes ise alles 1,5 aastat tagasi olid alustanud tühjalt kohalt - G.Mätlik, Ü.Raudmägi, I.Varandi, V.Rummo ja E.Tali. Lühikese ajaga olid nad suut-

---

11 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 67, lk. 4-18

12 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 80, lk. 35

nud endale selgeks teha televisioonitehnika, selle omapära ja kasutamise võimalused. Ise pidevalt õppides oldi juba suutelised õpetama ka teisi.

Taolised õppused muutusid regulaarseteks ja plaanipärasteks. Seda nõudis üha saabuv uus televisioonitehnika. 26. augustil 1956.a. saabus Tallinna Televisiooni käsutusse esimene liikuv ülekandejaam, mis avas tegijate ees uued võimalused, kuid samal ajal seadis probleemi ette, kuidas uut tehnikat kõige otstarbekamalt kasutada.

Samasuguse olukorra ees oldi siis, kui hakkas saabuma filmivõteteks vajalik tehnika (vt. eelmist paragrahvi). Filmitegemisega oli olukord siiski mõnevõrra lihtsam. Tänu oma entusiastidest meistrimeeste leidlikkusele, kellede eesotsas, nagu öeldud, seisis Ülo Raudmägi, oldi alaga juba mõnevõrra tuttavad. Esimene filmigrupp komandeeriti Leningradi juba 4. oktoobril 1957.a.[13] Grupi koosseisu kuulusid ühiskondlik-poliitiliste saadete vanemtoimetaja H.Loit, vanemrežissöör G.Kromanov, filmivõtete peaoperaator Ü.Raudmägi, toimetaja H.Püss, vanemvalgustaja A,Köll, lavatööline A.Saarna ja bussijuht M.Muld.

Filmitootmiseks vajaliku kaadri muretsemiseks andis Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee esimees 8. oktoobril 1957.a. välja käskkirja nr.67 "Töö organiseerimisest kinoamatööridega".[14]

---

13 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad, 1957.a. lk. 169

14 Samas, lk. 173

Selles oli öeldud: "... Moodustada Raadio ja Televisiooni Komitee juurde kinoamatööride õppestuudio, mille eesmärgiks on oma töös kaasa tõmmata kõiki kinoamatööre ja ette valmistada kvalifitseeritud kinooperaatoreid komitee koosseisuliste kinooperaatorite ja korrespondentide kaadri täiendamiseks."

28. veebruaril 1959.a. moodustati filmitootmisgrupp, mille vastutavaks toimetajaks määrati H.Loit. Grupi koosseisu läksid üle ka kõik filmioperaatorid, kes seni olid kuulunud toimetuste juurde.[15]

Kaadri nappus filmitootmises jäi aga püsima, selle kõrvaldamiseks moodustati vastavalt Komitee esimehe käskkirjale nr.78 - 9.juulist 1960.a. Televisiooni Nõukogu juurde kinoamatööride sektsioon.[16] Selle eesotsas seisis büroo, kuhu peale TV administratsiooni esindajate kuulusid pea kõikide vabariigis tegutsevate amatöörfilmiklubide esindajad.

Need organisatoorsed ettevõtmised kandsid head vilja ja 1960.a. - käsitletava perioodi lõpuks, oli Tallinna Televisioonistuudiol tubli operaatorite kaader eesotsas Ülo Raudmäe ja Anton Mutiga. Esimeseks konkreetseks tulemuseks oli 1960.a. vändatud esimene täismetraažiline telefilm "Näitleja Joller".

Tõsi, see film valmis sõna otseses mõttes "põranda all", kuna vahendeid, ega ka vastavat koosseisu, mis vajalikud ühe filmi loomiseks polnud eraldatud. Juhtkond tea-

---

15 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad, 1959.a., lk. 48

16 Samas, 1960.a., lk. 98

dis vaid seda, et režissöör Virve Aruoja teeb juurdevõtteid lavastuse jaoks. Isegi tegijaile endile - režissöör Virve Aruojale, operaator Anton Mutile, kunstnik Linda Andrestele ja helirežissöör Ernst Veberile, tundus ettevõetud üritus liiga pretensioonikana. Hiljem, kui seisti juba sündinud fakti ees, et juurdevõtetest koosneb suurem osa kogu lavastusest, anti võimalus töö lõpule viia ja vormistati kunstiliseks telefilmiks. Lisaks suurele populaarsusele oma vabariigi vaatajaskonna hulgas, sai töö ka üleliidulise tunnustuse osaliseks.

Telefilmi "Näitleja Joller" valmimine on vast üks kõige eredamaid ja iseloomulikumaid näiteid Tallinna Televisioonis tol perioodil töötanud inimeste püüdlustest ja suurest teha tahtmisest. Loomulikult ei lõppenud kõik katsetused niisama edukalt kui nimetatud film, tähtsam oli hoopis see, et taheti teha, ei jäädud rahule saavutatuga.

Uue tehnika omapära ja kasutamisvõimalused omandati tänu tegijate suurele entusiasmile ja regulaarsetele tootmisõppustele suhteliselt hästi ning kergelt. Kuid kõik need tootmisõppused jäid ühekülgseteks. Põhiliselt puudutasid nad televisioonitehnikat ja selle kasutamisvõimalusi. Määratud olid nad eelkõige loomingulise kaadri selle osa jaoks, kelle käsutada see tehnika oli, režissööridele, assistentidele, operaatoritele, valgustajatele ja kunstnikele. Ajakirjanikele, kes saateid ette valmistasid ja ise eetris esinesid, toimusid vaid regulaarsed poliitõppused. Kuidas aga kaadris esineda, kuidas viia oma mõtted kõige paremini vaatajani, seda pidid kõik saatejuhid tegema oma

enda äratundmise järgi.

Tsiteerime veelkord L.Piipu: "... ETV vajab oma arenguks võitlevaid ajakirjanikke, selliseid loomingulisi töötajaid, kes ei karda sisse murda uksest, mis kinni on. Sisse murda suudab siiski vaid see ajakirjanik, kes OMA SILMADEGA elu näha oskab ja selle perspektiivse tähtsusega probleeme tunnetada mõistab. Teleajakirjanik ei tohi ELU sabas sörkida, vaid ta peab oma sotsiaalse funktsiooni tõttu ees astuma ja elust võetud probleemide tõstatamisega uusi sihte paigaldama, et siis vaatajaid nende üle mõtlema panna..."[17] - sellised mõtted teleajakirjaniku kui isiksuse kohta öeldi välja Tallinna Televisioonistuudio juhtkonna nõupidamisel veebruaris 1956.a.

Seega olid põhimõtted, milline peab olema teleajakirjanik, kuidas töötama, et täita oma sotsiaalseid funktsioone, täiesti selged. Kuidas aga seda kõike ekraani ees rakendada, milliseid vahendeid, millises proportsioonis kasutada, seda ei osanud õpetada keegi. Esimesed televisioonialased teoreetilised uurimused hakkasid ilmuma alles järgmisel TV arengu perioodil - 60-date aastate keskel. Esimeseks pääsukeseks oli 1963.a. ilmunud V.Sappaku "Televisioon ja meie". See raamat haarati lennult ja juba 1965.a. ilmus ta eesti-keelses väljaandes,[18] ning muutus omamoodi Televisiooni aabitsaks.

Seni aga töötati oma parima äranägemise järgi. Vaiel-

---

17 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog..." I, lk. 3

18 V.Sappak, Televisioon ja meie, "Eesti Raamat" Tln., 1965.a.

di pärast saateid tehtu üle, uuriti sugulastelt-tuttavatelt millise mulje saade neile jätnud. Taoliste, mõnikord üpris vastandlike arvamuste alusel püüti sageli oma tööd ümber korraldada, teistmoodi teha ja neid, kel paremini välja tuli, jäljendada.

"... Meie teleajakirjanike kõige suurem hädaoht peitub üksteise mehhaanilises kopeerimises. Tallinna Televisioonistuudio on praegu kahjuks veel nagu halb lasteaed, kus kõik lapsed ühelaadseteks modelleeritakse ja individuaalsed iseloomujooned maha nuditakse! Me peame igale loomingulisele töötajale lähenema kui hell ja hoolitsev ema, kes armastab igat oma last isemoodi, sest ta tunnetab ja mõistab, mis just sellele ning ainult sellele lapsele omane...

... Me ei tohi unustada, et just iga loomingulise töötaja iseloomu eripäras peitub tema individuaalne käekiri. Toetama ja arendama peame seda, mis igas ühes huvitavat ja eripärast, mitte aga seda, mis kõigi juures ühelaadset ja igapäevast on..."[19]

Tänu sellisele suhtumisele Tallinna Televisioonistuudio juhtkonna poolt, moodustus mõne aasta jooksul üpris omanäoliste autorite ja saatejuhtide kollektiiv. Nimetagem Heino Mikkinit, Klaus mikkot jt., kelledest aastate jooksul said väga tugevad ja omanäolised telekommentaatorid. Inimesed, kellede ilmumist sinisele ekraanile oodati igal õhtul tuhandetes perekondades. Sellise edu tagas lisaks juhtkon-

---

19 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog..." I, lk. 25-26

na mõistvale suhtumisele ka see, et tegijad ise ei unustanud leninlikku põhimõtet: "... mitte rahulduda selle oskusega, mida meis on kujundanud meie varajasemad kogemused, vaid tingimata minna edasi, taotleda tingimata enamat, kergematelt ülesannetelt üle minna raskematele. Ilma selleta pole mõeldav ka progress sotsialistlikus ülesehitustöös..."[20]

Tugevaid kommentaatoreid ja saatejuhte jäi ikkagi väheks. Toimetustele noorte kaastöötajate leidmise ja ettevalmistamise eesmärgil moodustati 11.detsembril 1958.a. vastavalt komitee esimehe käskkirjale "Noorte reporterite klubi".[21]

Töö parema organiseerimise eesmärgil toimus käsitletava perioodi jooksul ka mitmeid suuri struktuurilisi muudatusi. 4.jaanuaril 1957.a. ilmus NSV Liidu Ministrite Nõukogu määrus nr.12, milles kohustati NSV Liidu Kultuuriministeeriumit üle andma vabariiklike Kultuuriministeeriumide alluvusse vabariiklikud ja kohalikud raadioinformatsiooni organisatsioonid ja televisioonistuudiod.[22]

Veel samal aastal ühendati televisioon juba suurte kogemustega raadioga. Vastavalt NSV Liidu Ministrite Nõukogu samasisulisele määrusele võttis Eesti NSV Ministrite Nõukogu 21.juunil 1957.a. vastu määruse nr. 230 Eesti NSV Ministrite Nõukogu juures asuva Raadio ja Televisiooni Komitee moodustamise kohta, pannes talle ühtlasi kogu raadio

---

20 V.I.Lenin, Teosed, 28. kd., lk. 173

21 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad, 1958.a., lk. 316

22 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 79, lk. 1-2

ja televisioonialase töö juhtimise vabariigis. Komitee esimeheks määrati Endel Jaanimägi.[23]

Teaduslik-tehniliste küsimuste uurimiseks, lahendamiseks ja tootmisse juurutamiseks asutati Raadio ja Televisiooni Tehnika Nõukogu.[24]

Otseselt televisioonitöö paremaks korraldamiseks ja juhtimiseks moodustati 31. detsembril 1959.a. Televisiooni-saadete Nõukogu,[25] mis 10.novembril 1960.a. nimetati ümber Televisioonistuudio saatekava kolleegiumiks.[26]

Samaaegselt toimus väiksemaid reorganiseerimisi,ühendati toimetusi või nimetati ümber vastavalt nende ees seisvate ülesannete poliitilise tähtsuse kasvule.

Tänu kõikidele nendele ettevõtmistele moodustus käsitletava perioodi lõpuks Tallinna Televisioonistuudios kaader, kes oli võimeline väljastama programmi, mis oli ühiskondlik-poliitiliselt küllaltki kõrgel tasemel, programmi, mille struktuurilised suunad olid välja arendatud, alarubriigid ideoloogilise eesmärgi ja adressaadi seisukohalt annoteeritud.

---

23 ETV arhiiv, kaadrialased käskkirjad, 1957.a., lk. 61

24 Samas, 1958.a., lk. 213

25 Samas, 1959.a., lk. 286

26 Samas, 1960.a., lk. 221

§ 3 Programmi põhijooned

Enne kui rääkida lähemalt programmist, mida Tallinna Televisioonistuudio oma esimestel aastatel väljastas, püüame võrdlevate tabelite abil jõuda selgusele, milline ja kui suur oli auditoorium, kelle tarvis seda programmi ette valmistati (tabelid 3 ja 4).[1]

Nagu selgub tabelist 3, oli Tallinna Televisiooni sünniaastal televiisorite arv meie vabariigis vaid 1300. Enamik neistki muretsetud aasta viimases kvartalis. Järgneva, 1956.a. jooksul see arv kolmekordistus. 1960. a. ulatus nende arv juba ligi 40 tuhandeni. Inimeste arv kes saateid jälgisid, oli aga tunduvalt suurem (tabel 4). Seda põhjusel, et eriti esimestel aastatel koguneti programmi jälgima tavaliselt mitmekümnekesi. Asutuste-ettevõtete punanurkades ja puhketubades, klubides, kus telerid üleval, oli saatepäeva õhtutel alati rahvarohke. Uus nähtus meelitas, tõmbas ligi.

Auditooriumi põhilise osa moodustas linnaelanikkond, olukorra tingis televisioonilevi piiratus - 70-80 km. oli optimaalne piir. Heade ilmastikuolude korral võis saateid näha ka kaugemal. Vaatamata sellele ei saa seda juhuslikku vaatajaskonda lugeda saateid pidevalt jälgiva auditooriumi

---

1 Tabelites kasutatud arvud on võetud ETV metoodika osakonna vastavasisulistest uuringutest ja Komitee plaaniosakonnast.

TABEL 3

TELERIITE ARVU NSV ENSV-s 1955 - 1960

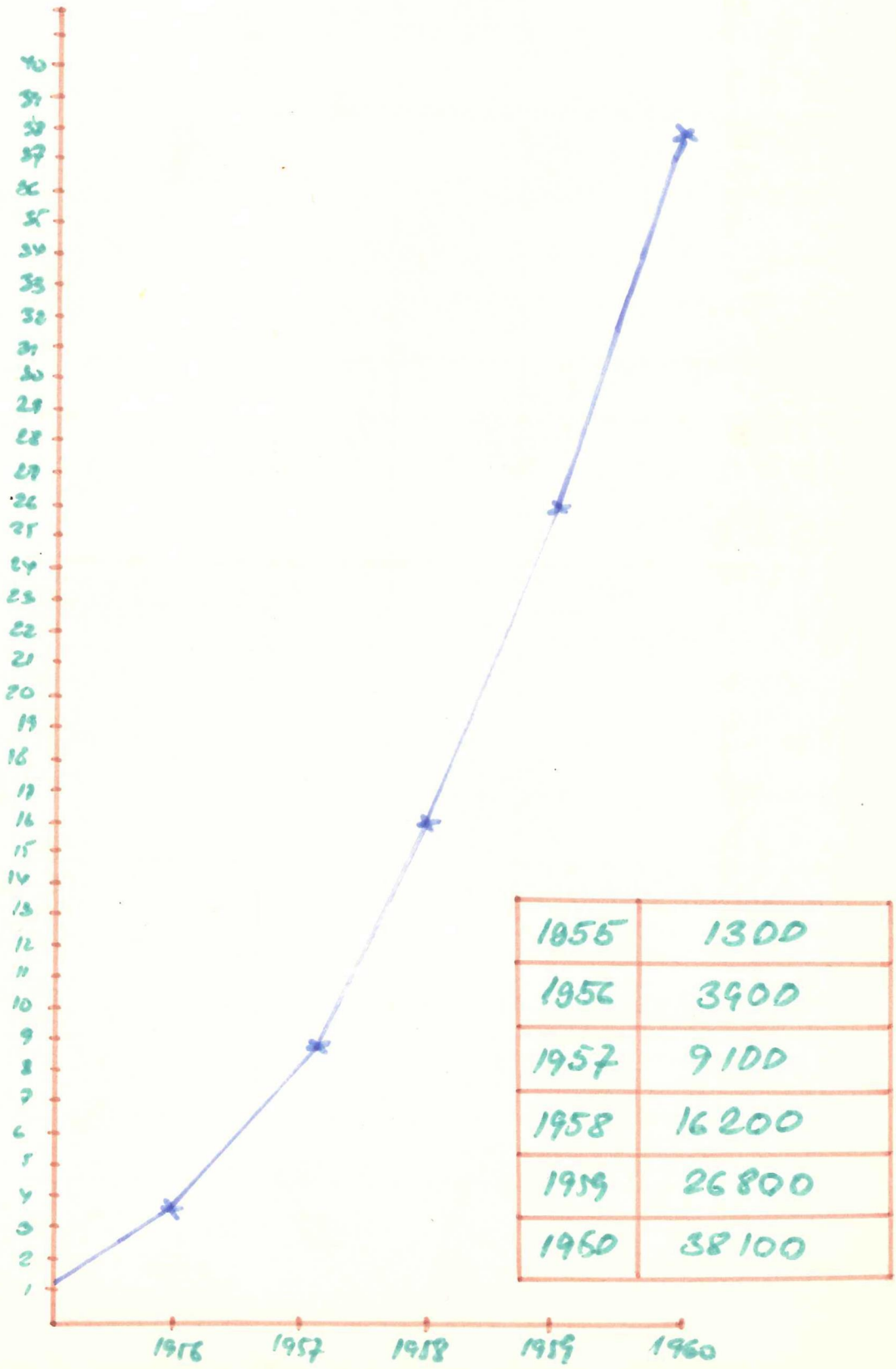

1955	1300
1956	3900
1957	9100
1958	16200
1959	26800
1960	38100

TABEL 4

TELEAUDITOORIUM ENSV-S'
AASTATEL 1955 - 1960

AASTAD	ELANIKKOND TUH.	VÕIM. AUDIT. TUH.	% ELANIK-KONNAST	LINNAEL.% KOGU AUDIT.
1955	1157,3	4,0-4,8	0,3-0,4	92,5
1956	1162,5	12,1-14,1	1,1-1,2	89,5
1957	1174,4	28,2-33,7	2,4-2,9	90,5
1958	1184,7	50,2-59,9	4,2-5,1	90,5
1959	1196,8	83,1-99,2	6,9-8,3	90,2
1960	1209,1	118,1-141,0	9,8-11,7	89,8

hulka. Seega koosnes Tallinna Televisiooni saadete vaatajaskond esimestel aastatel peamiselt Tallinna elanikest. Linnaelanikest vaatajaskonna % hakkab vähenema alles käsitletava perioodi lõpuks, mil valmisid releeliinid Tallinn-Leningrad ja Tallinn-Tartu-Riia koos vahejaamadega, mis tunduvalt avardas saadete jälgimise võimalust ka rajoonides.

Milline oli siis programm, mida Tallinna Televisioon pakkus oma väikesearvulisele kuid suhteliselt haritud (linnaelanikkond) vaatajaskonnale? Kogu käsitletava perioodi jooksul oli valdavaks osaks programmis mitmesuguste filmide demonstreerimine. Oma saadete osakaal oli suhteliselt väike (tabel 5)[2], 0,1 tunnilt päevas kasvas see 1961. a. siiski 1,3 tunnini. Ql tundi tundub küll väikese arvuna, kuid ei tohi unustada, et 1955. aastal ei toimunud saated mitte iga päev, vaid ainult 2-3 korda nädalas.

1955.a. sisustati oma saateid põhiliselt kunstilise programmiga. Esimestest saadetest alates astusid telekaamerate ette meie vabariigi kunstimeistrid V.Neelus, V.Gurjev, G.Ots, T.Kuusik, M.Kodanipork, V.Viisima, K.Vaha ja paljud teised.[3]

Järgmise tähtsama lõiguna võib nimetada lastesaateid. Juba neljandas saates 21.juulil 1955.a. astus noorte televaatajate ette lastesõber Buratino. See toimus saates "Buratino esineb televisioonistuudios", mille valmistas ette

---

2 Tabelis kasutatud andmed on võetud ETV plaaniosakonnast.

3 ETV arhiiv, saatepäevikud, 1955.a.

TABEL 5

TALLINNA TELEVISIOONISTUUDIO SAATEMAHT AASTATEL 1955–1960

AASTA	TUNDI	KESK. PÄEVAS	ONA SAATEID TUNDI	ONA SAATEID KESK. PÄEVAS
1955	225	0,6	40	0,1
1956	907	2.5	274	0,7
1957	1222	3.3	255	0,7
1958	1365	3,7	314	0,9
1959	1563	4.3	526	1,4
1960	1623	4,5	484	1,3

F.Veike.[4] 28.augustil, algava õppeaasta puhul esinesid Tallinna IV lasteaia kasvandikud, 11.septembril oli sinine ekraan taas nukuteatri näitlejate päralt, esitati esimene teleinstseneering "Ausõna", mille seadis televisioonile A.Kivirähk. 24.septembril esinesid Vabariikliku Tööndustkooperatsiooni Kultuuribaasi nukuringi liikmed "Kolme põrsakesega".[5] Seda loetelu võiks jätkata, sest nagu öeldud, moodustasid väikestele televaatajatele mõeldud saated Tallinna Televisioonistuudio oma programmist üpris kaaluka osa.

Edasi võiks rääkida tähtpäevalistest saadetest. Esimesele koolipäevale pühendatud lastesaatest oli juba juttu. 2.oktoobril toimus Tööjõureservide 15-le aastapäevale ja 9.oktoobril A.Lemba 70-le sünniaastapäevale pühendatud saade. 30.oktoobril eetrisse läinud saatega: "Punaste lippude all" tähistati lähenevat Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 38. aastapäeva. 12.novembril toimunud saates "100 aastat A.Adamsoni sünnist" räägiti suure kunstniku elust ja tööst, autoriks L.Soonpää.[6]

1955.a. saatepäevikutest leiab ka sellise fakti, et sageli olid stuudiosse esinema palutud sportlased. Vehklejad, maadlejad, ujujad, võimlejad, poksijad ja mitmete teiste spordialade esindajad rääkisid oma treeningutest, saavutustest ja tulevikuplaanidest.

1955.a. sisse mahtus veel kaks saadet, milliseid peab

---

4 ORKA, F-R-1590, nim. nr.2, sü 1, lk. 296-312

5 ETV arhiiv, saatepäevikud, 1955.a.

6 Samas

eraldi mainima. Üheks oli 17.detsembril eetrisse läinud esimene, täielikult televisioonis ettevalmistatud lavastus "Viirastused", mille August Jakobsoni samanimelise teose järgi seadis telepäraseks Leo Martin, teiseks vanaaasta õhtu saade "Hõissa näärid", mis kestis üle südaöö ning koosnes kahest osast. Esimeses pooles esinesid rahvamuusikud, teises aga tolle aja populaarsed estraadikunstnikud, kokku üle 20 inimese.[7]

Selline oleks lühiülevaade Tallinna Televisiooni esimesel tegevusaastal väljastatud programmist. Kui konkreetsete tähtpäevadega seotud saatelõigud ja lastesaated välja arvata, võib ülejäänu kohta öelda, et see mis eetrisse anti, oli üsna juhuslikku laadi. Puudus süsteemikindel planeerimine, mis oleks võimaldanud vaatajat vajalikul ühiskondlik-poliitilisel tasemel mõjustada ja kasvatada. Põhjuseid oli palju, eelkõige aga ikka see, et televisiooni alles õpiti tegema ja tegijatel endil polnud veel täit arusaamist sellest, milline võimas propagandavahend nende katte oli usaldatud.

Saabunud 1956.aasta tõi endaga kaasa mõndagi rõõmustavat. Eelkõige seda, et lisandus uusi jõude ja oma teist tööaastat alustati ligi poolesajast inimesest koosneva kollektiiviga, millele aasta jooksul tuli veel tublisti lisa (tabel 2). Loomulikult suurenesid ka plaanid. Aastaplaan nägi ette 685 tunnilist saatemahtu, millest 196 tundi moodustasid oma saated (tabel 1). See nõudis juba plaanipärast ja

---

7 ETV arhiiv, saatepäevikud, 1955.a.

sihikindlat tegutsemist. Alates märtsikuust hakatigi töö-le kindla perspektiivplaani järgi, mis tehtud kvartalite ja kuude peale ette. Plaanis oli ära märgitud saate valmimise kuupäev, maksumus, autorid, kestvus ja lühidalt ka ülesehitus.[8]

Alates 3. märtsist 1956.a. hakkasid saated minema eetrisse ilma vabandava tiitrita - "Proovisaade"[9]. Ühest küljest tõstis see tublisti saadete tegijate vastutust, sest nüüd ei saadud enam oma oskamatust või saamatust välja vabandada, et mis siis ikka, see oli ju proovisaade, mille puhul võib juhtuda nii mõndagi, teisalt andis see tunnistust sellest, et õpipoisi aeg tuli lugeda lõppenuks ja hakata tegema meistritööd.

Suurenenud kollektiiv ja plaanid tingisid konkreetset tööjaotust. Sellel eesmärgil moodustati rida toimetusi, millede juhtimine usaldati kogenenumatele ajakirjanikele. Ühiskondlik-poliitiliste saadete toimetust asus juhtima R.Aarma, kirjanduslik-dramaatiliste saadete toimetust V.Raudsepp, muusikasaadete toimetust J.Miilen, laste- ja noorsoosaadete toimetust A.Tali, filmisaadete toimetust A.Koit ja spordisaadete toimetust H.Mikkin.[10]

Kollektiivi ees seisvad ülesanded, lühidalt kokkuvõetuina, öeldi välja märtsikuus toimunud Tallinna Televisioonistuudio saatekavakoosolekul: "Tallinna Televisioonistuudio programm peab nüüd ja kaugemas tulevikus tuginema kind-

---

8 ORKS, F-R-1590, nim.4, sü 69, lk. 1

9 ETV arhiiv, saatepäevikud, 1956.a.

10 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 69, lk. 2

lalt kolmele sambale:

- hästi korraldatud ühiskondlik-poliitiline informatsioon,

- teaduslike teadmiste propaganda,

- huvitav ja mitmekesine meelelahutus.

"... Kui vaataja on hästi informeeritud, kui ta on varustatud mitmekülgsete teadmistega, kui tal on alati reibas meeleolu, võib ta mägesid nihutada. Aga see ongi ju ideoloogia, tema resultatiivsus ja efektiivsus..."[11]

Esikohal seisis niisiis hästi korraldatud ühiskondlik-poliitiline informatsioon. Kui jätta kõrvale 17-19.jaanuarini toimunud EKP IX kongressi valgustamine ja 14-25. veebruarini 1956.a. Moskvas toimunud NLKP XX kongressile pühendatud erisaated, võib ülejäänud aasta jooksul väljastatud informatsiooni levitamist lugeda halvaks. See, mis vaatajateni jõudis oli sageli juba ajalehtedes ilmunud ning ei pakkunud midagi uut.[12]

Kuna esimestel aastatel moodustasid Tallinna Televisioonistuudio loomingulise kaadri peamiselt teatriinimesed, olid nagu eelmiselgi tööaastal kõige suuremad kordaminekud just kunstilise ja meelelahutusliku programmi väljastamise osas, millede eest hoolitsesid kirjandus-dramaatiliste ja muusikasaadete toimetus. Eetrisse jõudis telelavastus "Vahimajake" - režissöör L.Martin ja muusikasaadete sari "Tantsides läbi sajandite" - režissöör A.Rinne.

---

11 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog..." I, lk. 24

12 ETV arhiiv, saatepäevikud 1956.a.

Tublilt jätkas ka laste- ja noorsoosaadete toimetus, jätkus ka tähtpäevaliste saadete eetrisseandmine. Aasta algul leidsid kindla koha programmis saated, milledes uusi televiisoriomanikke, kellede arv pidevalt kasvas (vt. tabel 3), juhendati kuidas uusi aparaate häälestada ja töökorda seada.[13] Regulaarselt, kord kuus, hakkas ilmuma ka H.Mikkini toimetatud "Meie spordimärkmik".

Oma teostuselt olid saated üpris ühelaadsed. Diktori või esineja juttu püüti katta fotodega, intervjuud toimusid ühetooniliselt, laua taga istudes, filmi peaaegu ei kasutatud. Taoline olukord oli omane ka teistele telekeskustele ja kutsus esile vaidlusi mitte ainult meie, vaid ka üleliidulise ajakirjanduse veergudel.

"... Paljud lugupeetud kriitikud ja kunstimeistrid astusid välja sõna kaitseks. Vähe ei olnud ka neid, kes seisid pildi esimeseks paigutamise eest. Nüüd võib öelda, et taoline vaidlus oli vähese produktiivsusega, eelkõige sellepärast, et sõnale omistati mingi abstraktse, heliseva mõtte funktsioon. Isegi siis, kui need vaidlused vaibusid, võis telestuudiotes kuulda rahulolematuid ütlemisi saadete kvaliteedi kohta, vihjega sõnaohtrusele ja illustreeriva materjali vähesusele. Võib näida, et need otsused olid õiged, kuid neis oli vaid pool tõde. Telesaated ei olnud mitte risustatud sõnaga üldse, vaid halva, mittemidagi ütleva sõnaga. Teisest küljest ei saanud telesaated nuriseda

---

13 ETV arhiiv, saatepäevikud, 1956.a.

pildi nappuse pärast. Häda oli selles, et see materjal oli kuiv ja igav vaatlemisel. Väheefektiivne ja halva tehnilise kvaliteediga..."[14]

Üheks vaidluste peateemaks oli ka küsimus, kas televisiooni kaudu on üldse võimalik informatsiooni levitada?! Täna tunduvad sellised teemad kohatutena kuid TV esimestel päevadel olid nad teravalt päevakorral ja vaidlused toimusid vahel liigagi ägedalt.

Vaidluste, otsimiste ja leidmiste tähe all möödus kogu 1956.a. Järgnisel 1957.a. võib Tallinna Televisiooni-stuudio programmi arengus lugeda pöördeliseks. Eelkõige sellepärast, et kindlale positsioonile programmis oli jõudnud ühiskondlik-poliitiline informatsioon.

1957.a. I poolaasta ühiskondlik-poliitiliste saadete tööplaanist leiame juba kindla suunitlusega saated:

a) saated sarjast "Sotsialistlik tööstus",

b) saated sarjast "Sotsialistlik põllumajandus",

c) populaarteaduslikud vestlused,

d) saated sarjast "Maailma kaardi kohal" (filmi ja fotoreportaažid maailmast ja sündmustest),

e) tähtpäevalised saated,

f) teleringvaade "Aktuaalne Kaamera".[15]

Esimene n.ö. puhas informatsiooniprogramm "Aktuaalne Kaamera" läks eetrisse 13. jaanuaril 1957.a.[16], saageduseks

---

14 Э.Багиров, И.Кацев, Телевидение XX Век, изд. "Исскуство", 1968.г.

15 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 82, lk. 1-8

16 ETV arhiiv, saatepäevikud, 1957.a.

kord kahe nädala tagant. Pärast viiendat saadet hakkas "AK" ilmuma juba igal nädalal ja aasta lõpul 5 korda nädalas. Pühapäeviti hakati eetrisse andma venekeelset "Aktuaalset Kaamerat", esmaspäevast saadet aga nädalasündmuste ringvaatena.[17]

Huvitav on märkida, et juba algul kujunes välja toimetuse struktuur, mis vägagi lähedane tänapäevasele. Järgnevatel aastatel küll muudeti struktuuri, samuti saadete kestvust õige mitmeid kordi, kuid lõpuks pöörduti ikka esimese, kui kõige töökindlama variandi juurde tagasi. Ja mis peamine, juba esimestest saadetest alates hakati toimetuses suurt rõhku panema informatsiooni levitamise operatiivsusele. Päeval toimunud sündmus püüti eetrisse anda veel samal õhtul. Algul takistas seda filmimisvõimaluste piiratus. Suurem osa palasid filmiti laifilmile, mille töötlemine Tallinnfilmi laboratooriumis võttis mitu päeva aega. Ja nii kujunesidki esimesed saated rohkem laiendatud kinoringvaadeteks, mida värtsitati sama päeva raadiouudistega. Olukorrast aitasid välja oma filmimeestest entusiastid Ü.Raudmäega eesotsas, kes üpris pea hakkasid omakombineeritud kitsasfilmi kaameratega toimetuse tarvis töötama.

Aasta lõpuks oli koos eriväljaannetega eetris käinud üle 50 "Aktuaalse Kaamera", milledes filmi kasutati 11 tundi ja 45', seega igas väljaandes keskmiselt 13,5', käsitlemist leidis üle 300 esineva teema. Informatsiooniprog-

---

17 ETV arhiiv, saatepäevikud 1957.a.

rammi puuduseks tuleb pidada siiski veel liiga vähest operatiivsust ja kitsast geograafiat (uudised põhiliselt Tallinnast või selle ümbrusest).[18]

Lisaks "Aktuaalsele Kaamerale" väljastas ühiskondlik-poliitiliste saadete toimetus 1957.a. veel saateid tööstuse, ehituse, põllumajanduse, teaduse ja tehnika ning partei- ja ühiskondliku elu aladelt, samuti teleajakirja "Töötav naine". Tööstussaadete sageduseks oli kord kuus à 30', sama sagedus oli ka põllumajandussaadetel, töötajate tervise kaitse probleeme arutati samuti kord kuus à 25'. Telekommentaatori vestlus toimus 1-2 korda kuus à 15', žurnaal "Töötav naine" ilmus kord kuus, pikkuseks tervelt 60'.[19]

"... Tallinna Televisioonistuudio ühiskondlik-poliitiline programm on n.ö. täielikult "rahvusvaheliste standardite tasemel. Programmi strateegilised suunad on välja arendatud, alarubriigid ideoloogilise eesmärgi ja adressaadi seisukohalt annoteeritud. Lühidalt - kõik oleks nagu enam-vähem korras, ent ometigi peame nentima, et loomingulise täiuslikkuseni on veel tohutu palju maad. Mis siis puudub?

- Puudub loominguliste brigaadide individuaalne, korrumatu käekiri. Enamus saateid ja sarju on nagu läbi stampimismasina lastud, nad on kohutavalt ühte nägu.

- Puudub originaalne sähvatus, mis üllataks ja vaa-

---

18 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 111, lk. 1

19 Samas, lk. 2-3

tajaid käsi kokku lööma paneks.

- Puudub ideoloogilise annuse ja emotsionaalse impulsi süntees.

Kõik see näitab, et tõeline professionaalne meisterlikkus on veel kaugel mägede taga..."[20]

Taoline oli Tallinna Televisioonistuudio juhtkonna arvamine aasta jooksul väljastatud ühiskondlik-poliitilisest programmist.

Järgnevatel aastatel lisandus tublisti nii tele- kui ka kitsasfilmi tehnikat, mis võimaldas ühiskondlik-poliitilist programmi, eriti aga "Aktuaalset Kaamerat" tunduvalt vaheldusrikkamaks, seega vaatajate hulgas ka oodatumaks muuta. Kui "AK" saadetes, tänu püüdele saavutada maksimaalset operatiivsust, polnud saabunud liikuva ülekandejaama kasutamine praktiliselt võimalik, siis ülejäänud ühiskondlik-poliitilise programmi lõikude edasiandmisel omandas PTS-52 üsnagi kaaluva osa. Ja mitte ainult ühiskondlik-poliitiliste saadete, vaid ka teiste toimetuste programmi rikastamisel.

Sagedasteks muutusid ülekanded teatrietendustelt, aasta jooksul anti neid eetrisse 28.[21] Ka staadionitel ja spordiväljakutel toimunu muutus televaatajaile kättesaadavaks ja igapäevaseks.

Kuid nagu eelpool öeldud, moodustasid Tallinna Televisioonistuudio poolt tema esimestel aastatel väljastatud programmist üsna kaalukas osa kultuur-meelelahutuslikud

---

20 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog..." I, lk. 25-26

21 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 151, lk. 74-75

saated. Kui 1955.a. andis kirjanduslik-dramaatiliste saadete toimetus eetrisse väikese arvu kirjandussaateid, ühe näidendite katkenditest koosneva saate ja ühe teatrietenduse, siis järgneval aastal igas kuus ühe draamaetenduse ja ühe kirjandus ning kunstiprobleeme käsitleva saate. Aasta jooksul veel kolm televisiooni omalavastust ja 9 numbrit TV žurnaali "Kirjandus, kunst, muusika". 1957.a. juba 28 teatrietendust, kolm omalavastust ja 9 numbrit žurnaali. 1958.a. 34 teatrietendust, 14 originaalset omalavastust, 3 loomingulist portreed, rea näidendite instsenee-ringuid ning kaks kirjanduse ja kunstiprobleeme käsitlevat saadet kuus. Kui 1957.a. andis toimetus keskmiselt 4-5 saadet kuus aastamahuga 96 saatetundi, siis 1958.a. 7-8 saadet, aastamahuga 118 tundi.[22]

1957-1958. aasta olid perioodiks, mil kindla suunitluse omandasid ka laste- ja noorsoosaated. Nagu teisteski alajaotustes kujunesid siin välja kindlad saated ja sarjad. Väiksematele "Võluraamat", milles pisikeste televaatajate ees esines pidevalt Buratino, "Mida me oskame", "Õpime uusi mänge" ja pidevalt eetrisse antavad nukunäidendid ning mitmed muud saated hoidsid telehuviliste pisiperet pidevalt oma võimuses.[23]

Keskmise kooliea tarvis jõudsid sinisele ekraanile teležurnaal "Noor pioneer", sarjad "Mööda sünnimaad", "Ko-

---

22 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 151, lk. 74-75

23 ETV arhiiv, saatepäevikud, 1957-1958.a.

dumaa kaardi ees" ja "Telekooli" eelkäijateks olnud sarjad "Abiks õppetöös" ning üksikuid õppeaineid lähemalt käsitlevad "Huvitav füüsika", "Huvitav matemaatika", "Huvitav keemia" ja teised samalaadsed.[24]

1959. aastaks oli Tallinna Televisioonistuudio programm täielikult välja kujunenud. Päevakorda tõusis probleem saadete kvaliteedist, seda eriti informatsiooniprogrammi puhul.

"... Tallinna Televisioonistuudio informatsiooniprogrammi loojad peavad rangelt arvestama kaht lähtepositsiooni, kaht ideoloogilise töö efektiivsust tagavat põhimõtet:

1. Televisiooni informatsiooniteenistus (peatoimetus) peab alati silmas pidama tasandinivood, millel ta on kohustatud töötama

- kohalik
- vabariiklik
- üleliiduline
- rahvusvaheline.

Arvestades, et "AK" on liidulis-vabariikliku tähtsusega informatsiooniorgan, siis peab ka tema poolt levitatav info olema vabariikliku ja ulatuslikuma tasandinivooga. Kohaliku tähtsusega info on tema jaoks "ballast", mis koormab selle tarbijat ja takistab olulisima talletamist.

2. TV informatsiooniteenistus peab silmas pidama, et ta on kohustatud ühiskondlik-poliitilise elu peamagistraa-

---

24 ETV arhiiv, saatepäevikud, 1957-1958.a.

lil püsima, laskmata end ahvatleda informatsioonist, mis ei vasta tema tasandinivoole ning millel on nõrgad seosed põhiprobleemide ja arengut määravate põhitendentsidega.

Öeldu puudutab küll kõigepealt informatsiooniteenistust, kuid seda peavad arvestama ka kõik teised toimetused programmi ettevalmistamisel..."[25]

Kui mitte arvestada mõningaid organisatoorseid muudatusi, näiteks ühendati vastavalt Komitee esimehe käskkirjale nr. 500-k - 31.detsembrist 1959.a. ühiskondlik-poliitiliste ning laste- ja noorsoosaadete toimetus, samuti kirjandus-dramaatiliste saadete ja muusikasaadete toimetus, raadio- ja televisiooni välissaadete toimetuse koosseisust eraldusid Tallinna Televisioonistuudio koosseisu eraldi üksusena välissaated,[26] oli käsitletava perioodi kahel viimasel aastal tegijate peamiseks mureks saadete kvaliteedi tõstmine. Programmi põhijooned, nagu öeldud, olid juba põhiliselt välja kujunenud.

Raadioreleeliinide Tallinn-Leningrad ja Tallinn-Tartu-Riia valmimine võimaldas oma programmi pakkuda ka naabervabariikidele. Releeliini Moskva-Leningrad vahendusel aga pea kogu Nõukogudemaale, kus televiisoriomanike arv 1961.a. oli tõusnud juba 5 miljonini![27] Meie vabariigis oli see arv 38.100 (tabel 3).

Nende arvude taga peitunud suur auditoorium, millele

---

25 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog..." I, lk. 33-34

26 ORKA, F-R-1590, nim. nr.4, sü 153, lk. 58

27 V.Sappak, Televisioon ja meie, "Eesti Raamat", Tln. 1965.a., lk. 268

lisandusid veel põhjanaabritest - soomlastest televaatajad ja see, et 1959.a. sai Tallinna Televisioonistuudiost rahvusvahelise raadio- ja teleorganisatsiooni OIRT liige, oligi peapõhjuseks, miks neil aastatel saadete kvaliteedi-probleemid eriti teravalt päevakorras olid.

Pärast II Maailmasõda asutati Brüsselis raadioorganisatsioon OIR (Organisation Internationale de Radiodiffusion), mille põhikiri võeti vastu 28.juunil 1946.a. Seoses Euroopa lõhenemisega kapitalistlikeks ja sotsialistlikule arenguteele asunud riikideks, asus OIR-i peakorter 1950.a. Prahasse. Peagi lisandus OIR-ile televisioon ja alates 1959.a. kannab organisatsioon lühendatud nimetust OIRT. Sellesse kuulus 24 liiget, nende hulgas ka Eesti NSV.[28]

Mitte ainult Tallinna Televisioonistuudio, vaid kogu Nõukogudemaa telekeskuste programmi mahuline ja kvalitatiivne kasv andis tunnistust, et "suure tundmatu" avastamisaastad tuleb lugeda lõppenuks ning panna maha uued arengujooned. Seda tegi NLKP Keskkomitee oma määrusega 29.jaanuarist 1960.a., milles öeldud:

"... Televisioon, saavutanud laialdase leviku meie maal, on muutunud tähtsaks vahendiks rahvamasside kommunistlikul kasvatamisel.

Ajakirjanduse ja raadio kõrval on televisioonil tähtis osa nõukogude inimeste kasvatamisel kommunismiideede ja -moraali vaimus. Samal ajal aga ka kodanliku ideoloogia ja moraaliga leppimatuse vaimus. Televisioon avab uued

---

28 ETV arhiiv, L.Piip, "Dialoog..." II, lk. 28-29

laialdased võimalused elanikkonna igapäevaseks poliitiliseks ja esteetiliseks kasvatamiseks.

Samal ajal rõhutas NLKP Keskkomitee, et nõukogude televisiooni kasutatakse veel liialt vähe Nõukogude rahva poliitiliste, majanduslike ja kultuuriliste saavutuste propageerimisel, nõukogude inimese - kommunismiehitaja näitamisel..."[29]

Ka Tallinna Telestuudiole oli määruses öeldu uute sihtmärkide seadmise aluseks. Lisaks organisatsioonilistele muudatustele hakkas toimuma ka programmi sisuline ümbertöötlemine. Neid uuendusi hakati aga ellu viima töös käsitletud aastatele järgnenud perioodil.

K O K K U V Õ T E

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja Nõukogude valitsus, mõistes massikommunikatsioonivahendite tähtsust laiade rahvahulkade kommunistlikul kasvatamisel, eriti aga raadio ja tema noorema venna - televisiooni mõju kasvu selles tähtsas töös, on läbi aastate pööranud nende tegevusele väga suurt tähelepanu.

Vaevalt sai vaikida kanonaad Suure Isamaasõja lahingutandritel, kui 7.mail 1945.a. andis Moskva Televisiookeskus, esimesena Euroopas, eetrisse esimese saate pärast sõda. Sama aasta sügisel alustati aga regulaarsete saadetega.

Meie kodumaa suur territoorium tingis paljude televisioonikeskuste ehitamise. Viie aasta jooksul 1953-1958, suurenes nende arv kolmelt kolmekümne kaheni. Tallinna Televisioonikeskus, mis valmis 1955.a., oli viies. Selle sünnipäevaks võib lugeda 19. juulit 1955.a., mil eetrisse läks esimene saade. Sellele eelnes aga pea aasta jagu 192 m. kõrguse telemasti ehitamist ja ligi kaks kuud Leningradist saabunud aparatuuri paigaldamist ja häälestamist.

Juba enne esimese saate eetrisseandmist tõusis päevakorda probleem, kust leida kaadrit uue nähtuse - televisiooni tarvis, sest mitte üheski Nõukogudemaa õppeasutuses ei valmistatud tol perioodil ette inimesi televisioonis töötamiseks. Eesti NSV Kultuuriministeeriumi Raadioinformatsioo-

ni Peavalitsus eraldas oma koosseisust 9 kogenud raadioajakirjanikku, kes moodustasidki noore asutuse loomingulise personali algtuumiku.

Kaadri kujundamist alustati tugeva parteialgorganisatsiooni loomisega, mis Tallinna Televisioonistuudio esimestel päevadel koosnes ainult kolmest inimesest. Oli selge, et kommunistide osatähtsuse tõstmine noores kollektiivis on üks esmaseid ja tähtsamaid ülesandeid.

Probleemi lahendamisel abistas EKP Keskkomitee, kes suunas Tallinna Televisioonistuudiosse tööle ideoloogilises töös juba kogenud inimesi, eelkõige kommuniste. Vastloodud asutusse võeti tööle andekaid, teovõimelisi noori, kes moodustasid parteialgorganisatsiooni ja juhtiva kaadri reservi.

Nii loodi elu- ja loomevõimeline kollektiiv, kes küllaltki kitsastes tingimustes hakkas peagi näitama, milleks ta suuteline on. Sündisid esimesed oma telelavastused ("Viirastused" ja "Vahimajake", režissöör Leo Martin), muusikasaadete sarjad ("Tantsides läbi sajandite", režissöör A.Rinne) ja isegi täismetraažilised kunstilised filmid ("Näitleja Joller", režissöör V.Aruoja), mis leidsid tunnustust ka üleliidulises ulatuses. Kindla koha programmis leidsid saated lastele ja noortele, muusikasaated, teležurnaalid, spordisaated ja informatsiooniprogramm "Aktuaalne Kaamera". Võib öelda, et 1958.a. oli Tallinna Televisioonistuudio programm oma põhijoontes välja kujunenud.

Orijentatsioon noortele andekatele inimestele kindlustas Tallinna Televisioonistuudiole tema esimesel viiel

aastal võimsa arengu. Kui 1955. aastal anti eetrisse keskmiselt 0,6 tundi saateid päevas, milledest oma saated moodustasid vaid 0,1 tundi, olid 1960.a. vastavad arvud juba 4,5 ja 1,3

Saatemahu suur kasv tingis ka koosseisude pideva kasvu. Eriti jõuline oli see 1958.a. Põhjuseks üha saabuv uus tehnika ja loodud filmitootmise osakond, mis nõudsid lisaks loomingulisele kaadrile ka hulgaliselt abipersonali. 1960.a. töötas Tallinna Televisioonistuudios juba ligi 170 inimest.

Pidevalt kasvas ka vaatajaskond, kes jälgis Tallinna Televisioonistuudio poolt väljastatavat programmi. Eriti suurenes see seoses raadioreleeliinide Tallinn-Leningrad ja Tallinn-Tartu-Riia valmimisega. Leningrad-Moskva raadioreleeliin võimaldas meie programmi tutvustamist ka üleliidulises ulatuses. See kõik tõstis tublisti vastutust saadete kvaliteedi osas.

Väljastatava programmi kvaliteedi tõstmine oligi Tallinna Televisioonistuudio töötajate põhimureks töös käsitletava perioodi kahel viimasel aastal.

1960.a. oli saavutatud selline tase, mis lubas õpipoisiaastad lugeda lõppenuks ja hakata televisioonilt nõudma mehetegusid. Edasised arengusuunad määras kindlaks NLKP Keskkomitee oma määrusega 29.jaanuarist 1960.a. "... Ajakirjanduse ja raadio kõrval on televisioonil tähtis osa nõukogude inimeste kasvatamisel kommunismiideede ja -moraali vaimus. Samal ajal aga ka kodanliku ideoloogia ja moraaliga leppimatuse vaimus. Televisioon avab laialdased võima-

lused elanikkonna igapäevaseks poliitiliseks ja esteetiliseks kasvatamiseks.

Samal ajal rõhutas NLKP Keskkomitee, et Nõukogude televisiooni kasutatakse veel liialt vähe Nõukogude rahva poliitiliste, majanduslike ja kultuuriliste saavutuste propageerimisel, nõukogude inimese - kommunismiehitaja näitamisel..."

Р Е З Ю М Е

Коммунистическая партия Советского Союза и советское правительство, высоко оценивая значение средств массовой коммуникации в деле коммунистического воспитания широких народных масс, а особенно растущую роль в этой важной работе радио и его младшего брата телевидения, в течение многих лет уделяли этой деятельности очень большое внимание.

Едва затихла канонада на полях боёв Великой Отечественной войны, и 7 мая 1945 года Московский телевизионный центр первым в Европе выдал в эфир первую передачу после войны. Осенью того же года было вновь начато регулярное вещание.

Обширная территория нашей Родины обусловливала строительство многих телецентров. За пять лет с 1953 по 1958 годы их число возросло с трех до тридцати двух. Таллинский телецентр, построенный в 1955 году, был пятым из них. Днем его рождения можно считать 19 июля 1955 года, когда в эфир вышла первая передача. Этому предшествовало почти в течение года строительство 192-метровой телемачты и два месяца монтажа и настройки прибывшей из Ленинграда аппаратуры. Вообще персонал новой организации составлял 26 человек.

Ни одно из средств информации не знает таких быстрых темпов развития, как телевидение. Это полностью относится и к Эстонскому телевидению. Уже к концу первого года его существования в штате насчитывалось 36 человек, Главное управление радиоинформации Министерства культуры СССР увеличило денежные средства нашей студии на 40 тысяч рублей, были значительно увеличены объёмы вещания, утвержденные на два последних квартала 1955 года. Подобный рост был характерен и всем последующим, рассмотренным в работе, годам.

ЭКП взяла работу Таллинской студии телевидения под своё твердое и целенаправленное руководство с первых дней её работы.

Выделенные штатные места были укомплектованы молодыми талантливыми людьми, которые быстро освоились с своеобразием нового вида искусства, большинство из которых по сей день направляют работу Эстонского телевидения.

Так был создан жизнеспособный творческий коллектив, который работал в довольно ограниченных условиях, но в скором времени показал, на что он способен. Родились первые телепостановки, серии музыкальных передач, и даже полнометражные художественные фильмы, которые снискали признание и во всесоюзном масштабе. Твердое место в программе заняла информационная программа "Актуальная Камера".

В течение первых четырех лет был достигнут уровень, который позволил Эстонскому телевидению стать членом международной радио и телевизионной организации - ОИРТ, а в январе 1960 года - членом телевизионной организации стран социалистического лагеря - Интервидения.

KASUTATUD ALLIKMATERJALID JA TEOSED

Allikad

Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku ülesehitustöö Riiklik Keskarhiiv

Eesti NSV Ministrite Nõukogu arhiiv

Eesti NSV Sideministeeriumi arhiiv

Eesti NSV Kultuuriministeeriumi arhiiv

Eesti Televisiooni arhiiv

Eesti Vabariikliku Telekeskuse arhiiv

Marksismi-Leninismi klassikute teosed ja NLKP dokumendid

В.И.Ленин, Полн.собр.соч.,т.45.

V.I.Lenin, Teosed, 28 kd.

NLKP XXIV kongressi materjalid, "Eesti Raamat" Tln. 1971.a.

Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам, т.3, М., 1963 г.

О партийной и советской печати, радиовещании и телевидении. Сборник документов и материалов, изд. "Мысль", М., 1972 г.

Kasutatud kirjandus

Э.Багиров и др., Жанры телевидения, Комитет по Радиовещанию при Совете Министров СССР, Научно-методический отдел, М., 1967 г.

Э.Багиров, И.Кацев, Телевидение XX век, изд. "Искусство", М., 1968 г.

В.Бойко, XX век показывает и смотрит, Советское Радио и Телевидение, М., 1968 г.

С.Муратов, Г.Фере, Люди, которые входят без стука, изд."Искусство", М., 1971 г.

Очерки истории советского радиовещания и телевидения, изд. "Мысль", М., 1972 г.

Проблемы телевидения и радио I, II,изд. "Искусство", М., 1971 г.

V.Sappak, Televisioon ja meie, "Eesti Ra amat", Tln., 1965.a.

Телевидение - поиски и решения, изд. "Мысль", М., 1975 г.

I.Trikkel, Raadiokommunikatsiooni spetsiifika, väljendusvahendid ja žanrid, Tartu, 1969.a.

Käsikirjalised materjalid

L.Piip, Dialoog Eesti Televisiooni arenguloost läbi aastate prisma ja subjektiivse mina, 1955-1971.a. I ja II.

Väljakirjutused intervjuudest esimeste Tallinna Televisioonistuudio ja Tallinna Telekeskuse töötajatega.